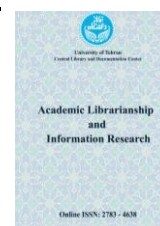




Academic Librarianship and Information Research

Online ISSN: 2783-4638

Journal Homepage: <https://jlib.ut.ac.ir/>



Explaining the Ethical Foundation of Cyberspace Regulation Based on the Theory of Proxy Culture

Mohammad Khandan¹ 

1. Corresponding author, Department of Information and Knowledge Management, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: khandan@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 11 March 2026
Received in revised form 04 April 2026
Accepted 07 June 2026
Available online 30 June 2026

Keywords:

regulation,
ethics,
cyberspace,
proxy culture,
Luciano Floridi,
signification,
surrogation

ABSTRACT

Objective: Regulation is one of the fundamental requisites of governance, and good governance demands the proper regulation of affairs by the government and public institutions. Given the pivotal role of regulation in managing societal affairs- including the administration of cyberspace- it is essential to examine this subject from diverse perspectives. Our objective in the present article is to provide a new formulation of the ethical foundations of cyberspace regulation through the concept of “proxy culture”.

Method: From a macro-epistemological perspective, the methodology of the present study is grounded in a hermeneutic (interpretive) approach.

Results: Within the concept of proxy, a distinction must be drawn between a “proxy” and a “degenerate proxy.” A “degenerate proxy” is one that lacks either the aspect of “signification” or the aspect of “surrogation.” Cyberspace is not based on a “degenerate proxy” but rather on a “proxy culture”; consequently, it possesses both the characteristic of “signification” and that of “surrogation”, making it both a semiotic system and a vicarious system. This means that cyberspace websites and applications act on behalf of individuals (the aspect of surrogation) while simultaneously, owing to their sign-like character (the aspect of signification), keeping the individual mindful of their distance from reality. The ethics of cyberspace regulation must correspond to this “proxy culture”.

Conclusions: In many respects, cyberspace has assumed the role of an individual’s “proxy” or “vicar” to act within the real environment. This imposes specific and novel ethical responsibilities regarding cyberspace upon its stakeholders (programmers, software and network engineers, service providers, etc.). Regulation based on the proxy culture is a multi-layered and multi-dimensional regulation. In regulating cyberspace, one cannot merely rely on the measures of public and private institutions in managing user behavior; rather, it is necessary to focus on the internal forces and structures of cyberspace itself. Regulation can no longer focus solely on the management of symbols or the flow of information; instead, it must concentrate on the management of proxy actions. Since the distinction between the online and the offline has been dissolved in the “onlife” environment, and data have acquired a shared ontological nature with the realities they signify, monitoring the proper functioning of these proxies in their capacity as surrogates becomes a priority.

Cite this article: Khandan, M. (2026). Explaining the ethical foundation of cyberspace regulation based on the theory of proxy culture. *Academic Librarianship and Information Research*, 60(2), 1-28. <https://doi.org/10.22059/jlib.2026.415899.1827>



© The author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jlib.2026.415899.1827>

Introduction

Nowadays, many of our actions and interactions are carried out through cyberspace and the websites, platforms, and applications that transact within this space. Knowledge-based work, digital technologies, and information goods play a significant role in contemporary society, to the extent that some scholars speak of “digital capitalism,” “communicative capitalism” (Fuchs, 2022), and “platform capitalism” (Srnicek, 2020). In the era of big data, various digital technologies in the form of new algorithms, cloud computing, augmented reality, and social media platforms have increasingly influenced political, social, and cultural structures. Cyberspace has become a space in which large corporations such as Apple, Google, Amazon, and others offer a wide range of products and services, and groups and political parties seek to use it for their own promotion and propaganda. These corporations, groups, and parties view cyberspace as a transnational domain that enables them to operate internationally and globally; consequently, the concept of sovereignty, territorial jurisdiction, and governance in general has undergone transformation. In other words, a new situation has emerged in the global and geopolitical arena in which powerful information technology corporations have penetrated the authority and discretion of states to legislate and regulate and to exercise national sovereignty in various political and economic domains, and have assumed a determining role. This has given rise to emerging research areas in the field of cyberspace policymaking and regulation. Nation-states face unprecedented challenges in exercising power in the regulation of cyberspace, including the fact that the increasing accumulation of power by these international corporations has resulted in states’ diminished capacity to enforce their regulatory rules in cyberspace (Hasani, 2022). This necessitates reflection and discussion on the requirements of cyberspace regulation from various perspectives.

“Regulation” refers to the oversight or control of a product, process, or set of behaviors based on specific requirements, standards, or protocols (Tavani, 2007). Agenda-setting, determining lines of movement, and providing various regulators, incentives, accelerators, decelerators, and restraints within the channel of movement are among the constitutive elements of regulation. According to this definition, it can be said that regulation is one of the fundamental requirements of governance, and good governance necessitates the proper regulation of affairs by the state and public institutions. The state and public institutions, which operate to secure the public interests of society, can regulate various legal, political, economic, social, and cultural relations in different domains of life through rational and responsible policymaking. Even if one advocates minimal state intervention in the private sector and the market, it cannot be denied that regulation is a necessary and indispensable matter, since market failure is always possible and probable, and consequently there is no escape from regulation (Bevir, 2018). In public policymaking, which is the twin of governance, regulation is also affirmed. For instance, Parsons considers “regulatory policies” as one of the important types of policies in public policymaking, which alongside “distributive policies” and “redistributive policies” serve to regulate the public affairs of society (Malek-Mohammadi, 2017).

Given the important position of regulation in the administration of societal affairs, including in the administration of cyberspace, it is necessary to research and discuss it from various angles. At the macro level, regulation requires a philosophical framework to direct its principles and ends and to specify its position in political philosophy. If we consider political philosophy as systematic reflection on the purpose and end of government (Plamenatz, 1992), then necessarily the discussion of regulation, as a necessary and indispensable component of governance, can find a philosophical framework within political philosophy and acquire meaning in connection with the general ends of government and the state. From a legal perspective, regulation requires a codified legal framework to derive its legitimacy and legal validity therefrom (Badie & Birnbaum, 2013). From the perspective of research and documentation, regulation must have a scientific, rational, and evidence-based framework, because it is scientific research that links politics to freedom and enables human beings to attain understanding of external nature, human nature, and the historical process, and consequently to attain a freedom with respect to these three that is peculiar to a being civil by nature (Neumann, 1994).

Alongside all of these, regulation also requires an ethical framework. The moral law originates from within the subject and depends on his moral conscience and free will (Jacques, 1975), whereas regulation in the legal sense of the word is something imposed upon the subject from without. If this is the case, the question arises as to what the relationship between ethics and regulation is. The answer to this question is contingent upon the answer to the question of the relationship between politics and ethics, since regulation is something exercised by the state or public institutions. From the perspective of political realism, whose roots trace back to Machiavelli's views in the Renaissance, politics is a domain separate from ethics (Machiavelli, 2010) and has its own calculations. Nevertheless, in the literature of the policymaking field, it is an accepted principle that unethical laws and regulations should not be granted validity and legitimacy. In decision-making, policymaking, and regulation, as in other decisions, we must determine the total effects of various options to the extent that they are predictable, and from among these total effects, select those that are morally relevant. In fact, it is moral principles that determine which effects are relevant and which are irrelevant. This means that moral principles are applicable in policymaking and regulation, although because the impact of these laws and regulations on people's lives is very extensive, one should not expect regulation to follow simple moral principles. The more complex and extensive the issues involved in administering people's lives, the more difficult it is to align regulation with moral principles, and the more complex an ethical framework we will require (Hare, 2018). On the other hand, ethics and law mutually influence each other, and societies cannot be governed solely by state laws or solely by moral rules, and especially as societies grow and become larger, both state regulations and moral rules are needed (Leuenberger, 2018). From a moral perspective, regulation is not merely something imposed by an external power on actors in the public and private sectors. In addition to the control and oversight of an external power, regulation can also occur when actors monitor themselves (Bevir, 2018). What has been stated here is

strikingly applicable to the regulation of cyberspace. Cyberspace is a complex space in international dimensions, and in addition to nation-states, numerous actors (international institutions, non-governmental organizations, civil society, the private sector, etc.) are involved in its administration at local, national, and international levels (Qajar Qionloo, 2012). Therefore, the regulation of cyberspace, in addition to a legal framework, also requires an ethical framework to help actors and stakeholders engaged in this space better regulate their behavior within it. Moreover, in the regulation of cyberspace, we need moral principles that transcend the sometimes simple and rudimentary rules of various normative ethics schools so that we can better cope with the complexities of this space. Cyberspace is not analog but digital. The word analog is derived from the Greek root *analogos*, meaning “similar/like,” and is applied to physical entities of the world. Analog entities are entities similar to natural entities (Hassan & Sutherland, 2017). Cyberspace consists of non-analog entities whose ontological basis is “number,” which is placeless and positionless (Eldred, 2023). This, ontologically, makes cyberspace a space different from the physical world of everyday experience, whose regulation also requires different laws and regulations and a different ethics.

In the view of the Greeks, *techne* was something constructed in imitation (*mimesis*) of nature and in harmony with it. The lantern was an imitation of the sun, and the ship was an imitation of the fish. Technology and *techne*, in the view of the Greeks, were “similar” (*analogos*) to nature: similar to the reason governing the world. This conception of technology persisted in Western culture and civilization until the modern Industrial Revolution, with the difference that modern man, in constructing technical objects, although he somehow had in view “similarity” (being analog) to nature, considered the end of *techne* to be not the completion of nature’s work but domination over it. In the realm of media, although media were analog (similar to nature), they were often organized in the form of mass media, that is, hegemonic media aimed at conquering “masses” who were regarded as formless nature that must be shaped—along with their thoughts and opinions—through media work. Digital media were fundamentally formed in another world; they were formed not in imitation of visible nature but on the basis of numbers as abstract and invisible entities. These media do not claim to imitate a presumed reality existing in the external world; rather, they create reality itself. Digital technology is not “*analogos*,” meaning that the space it creates bears no resemblance to natural space; rather, it is an unnatural space whose regulation and ethical behavior within it are difficult with the help of traditional ecology (Khandan, *Introduction to*: Hassan & Sutherland, 2017). Therefore, we need to rethink the ethical foundations of regulating such a space.

Here the fundamental question is: why has the ethical regulation of cyberspace today encountered increasing theoretical and practical impasses? The answer lies in the fact that the ontological and ethical foundations governing current policies are still based on the presuppositions of the “analog” and “instrumentalist” era. In this declining paradigm, digital technologies are regarded merely as “signs,” mirrors of external reality, and neutral instruments in the hands of human users; but this presupposition ignores the transformed nature of the infosphere and the lifeworld of onlife. Cyberspace is not merely a realm of exchanging signs

and information; it is a realm of delegating agency. Today, algorithms, platforms, and computational agents are not merely representers or signifiers; rather, they are actors that act on behalf of humans and have the aspect of a surrogate for them. As long as regulation continues on the basis of this traditional semiotic illusion that the human is the absolute agent and technology is a passive instrument, any intervention in the digital ecosystem will be superficial, ineffective, and doomed to failure; therefore, the transition to the proxy culture is not a matter of taste or merely a philosophical metaphor, but an ontological and ethical necessity for articulating the ethical foundations of digital regulation. Only by accepting the presupposition that digital entities are proxies with the dual aspect of “signification” and “surrogation” can we shift the center of gravity of ethics and regulation from managing user behavior to the architecture of proxy and the accountability of designers. Redefining cyberspace under the proxy culture is not only a theoretical necessity but the condition of possibility for any meaningful and multilayered regulation in this sphere. In the present article, we intend to use the theory of the proxy culture, presented by Luciano Floridi, the Italian philosopher, to propose an ethical foundation for the regulation of cyberspace that fulfills the aforementioned requirements.

Method

From a macro-epistemological perspective, the methodology of the present study is grounded in a hermeneutic (interpretive) approach. Etymologically, the term “hermeneutic” is derived from the Greek verb *hermeneuein*, meaning “to interpret” (Sepehward, 2012). Throughout the history of thought, the problem of interpretation has been a concern across various scientific disciplines. The Greeks, in interpreting the literary works of Hesiod and Homer; the Jews, in interpreting the Talmud; the Christians, in interpreting the Holy Scripture; the Muslims, in interpreting the Quran; literary critics, in interpreting literary works; and jurists, in interpreting legal texts, and so forth, have all had need of hermeneutics. Nevertheless, in the modern era, Schleiermacher’s general hermeneutics marks a turning point, as it sought to establish universal rules for deciphering the meaning of texts and recovering the author’s intention. Subsequently, Wilhelm Dilthey proposed hermeneutics as the method of the human sciences, and ultimately, in the twentieth century, Gadamer, following Heidegger’s philosophy, founded “philosophical hermeneutics,” which concerned itself with the “understanding as such” although it did not neglect the interpretation of literary and artistic works (Azad, 2021).

Gadamer’s philosophical hermeneutics, in the domain of textual interpretation and understanding, emphasizes the dialectical concept of “experience.” In his view, the author’s intention is not the sole factor in understanding a text, and contrary to what was asserted in classical hermeneutics, textual interpretation cannot be regarded as merely the discovery of the author’s intention; rather, textual interpretation is of the nature of a “fusion of horizons,” through which the reader and the text attain a shared horizon. Accordingly, the interpretation of texts possesses the following characteristics: being conditioned by tradition and history, being dialogical, being dialectical, being grounded in the logic of question and answer, and

involving the positive role of pre-understandings and pre-judgments in the attainment of understanding (Vaezi, 2001). Our methodological approach in reading the views and theories related to cyberspace regulation, and in particular the views of Luciano Floridi, exhibits these very characteristics. We do not merely seek to repeat what Floridi and others have said regarding the proxy culture and cyberspace regulation; rather, in order to answer the problem that has shaped our intellectual horizon in the present article—namely, articulating the ethical foundations of cyberspace regulation—we seek to engage in dialogue with the existing literature in this field, including Floridi’s texts, so as to extract the answer to our problem from the process of question and answer with them. In accordance with our research problem and the tradition in which we are situated, we hold certain expectations of the texts, and on the basis of these expectations—that is, answering the question of the ethical foundations of cyberspace regulation—we engage in dialogue with these texts. It is from within this dialogue that the fusion of horizons occurs (Zimmermann, 2021), and through this fusion of horizons, we can find an answer to our problem. Accordingly, we do not merely describe Floridi’s views; rather, we establish a dialectic between the horizon of the prevailing understanding of regulation—which is user-centered and based on controlling user behavior—and the horizon of Floridi’s text—which is based on the proxy culture and the architecture of code—in order to draw conclusions therefrom. Thus, our hermeneutic approach is dialectical (Palmer, 2017). Such a dialectic, in addition to the element of dialogue and question and answer, is also grounded in the precise analysis of concepts. Here, another dimension of our methodology comes into play, namely “qualitative concept analysis.” Qualitative concept analysis is not a one-sided excavation of words; rather, it is an exchange among various concepts that are related to the context of our discussion and the problem at hand (Nealon & Giroux, 2017). In the qualitative analysis of the concepts presented in the texts, we do not merely recount them impartially; rather, we establish a dialectical exchange among them so as to be able to answer our research problem.

The qualitative analysis of concepts in this study is not intended as mechanical coding of terms or counting their frequency in the text, but rather as a hermeneutic process for exploring the hidden semantic layers of the fundamental concepts under discussion. In this approach, concepts such as “proxy,” “signification,” “surrogation,” “analysed proxy,” and “proxy culture” are reread not as static and discrete terms, but as components of an interconnected semantic system in dialectical relation with one another. In this analysis, by moving beyond lexical and surface-level definitions, we have sought to discover the internal logic and ontological presuppositions latent within these concepts. For instance, in analyzing the concept of proxy, we have not contented ourselves with defining it merely as a “representative”; rather, through its dialectical opposition to the concepts of “sign” (the analysed proxy possessing signification) and “substitute” (the analysed proxy lacking signification), the dual and unique aspect of the genuine proxy in Floridi’s sense has been revealed. This method of analysis enabled us to demonstrate how the transition from the culture of signs to the proxy culture necessitates a redefinition of the position of the human subject and a redistribution of agency in the infosphere.

Thus, the qualitative analysis of concepts here has served as an instrument for deconstructing the traditional presuppositions of regulation—which are based on controlling user behavior—and for articulating a new framework based on the architecture of proxy and the accountability of designers, so that through this route, the fusion of Floridi's theoretical horizon with the problematized horizon of cyberspace regulation may lead to a deeper and more constructive understanding.

Results

Floridi conceptualizes the infosphere through an environmental ethics lens, where the primary ethical imperative is to reduce entropy and promote the quality, diversity, and security of information objects. Since digital applications routinely act on behalf of users within the onlife environment, regulation must shift its focus from merely controlling user behavior to holding software designers and service providers ethically accountable. Central to this framework is Floridi's critical distinction between a true "proxy" and a "degenerate proxy." A true proxy inherently possesses both "signification" and "surrogation". Conversely, degenerate proxies lack one of these essential aspects: mere signs which only signify, or mere "surrogates" which only act without signifying. Confusing these categories leads to dangerous cognitive illusions like "magic" or "shallowism," where users interact with superficial replacements detached from actual reality. Therefore, ethical cyberspace regulation must ensure that digital structures function strictly as true proxies, maintaining a robust epistemic and pragmatic link to the realities they represent. This necessitates a fundamental paradigm shift in digital governance. Instead of merely managing symbols or restricting user actions, regulators must focus on the internal architecture, code, and algorithms of digital platforms. By addressing the biases embedded in these systems, regulation can ensure that digital intermediaries genuinely empower human flourishing and protect the infosphere, rather than deceiving users or substituting reality with deceptive simulacra.

Discussion and Conclusions

The proxy culture is a global culture that is the product of the globalization of cyberspace. Consequently, regulation grounded in the proxy culture is a multilayered and multidimensional regulation. Such regulation undoubtedly requires cooperation between the public and private sectors. Multilayered regulation in the public sector encompasses regulation by sub-state, state, and supra-state institutions, which maintain cross-border communications at every layer. Private regulation includes business groups, non-governmental organizations, and the like (Bevir, 2018). Nevertheless, according to the theory of the proxy culture, in the regulation of cyberspace one cannot content oneself merely with the measures of public and private institutions in managing user behavior; rather, it is necessary to place the internal forces and structures of cyberspace itself at the center of attention. Here, Floridi's perspective converges with that of Lawrence Lessig, since Lessig, like Floridi, holds that the regulation of cyberspace

must be carried out on the basis of the internal capacities and the architectural and coding rules of this very space (Lessig, 2006).

Lessig distinguishes four modes of behavior regulation: law, social norms, market pressures, and architecture. To better understand the application of each of these modes in the regulation of cyberspace, let us consider an example of their application in regulating behavior in the physical world. Take the issue of smoking. One mode is to regulate smoking behavior through the enactment and enforcement of explicit laws that declare smoking illegal in public buildings. Currently in the United States there are laws prohibiting tobacco manufacturers from advertising cigarettes on television programs or in magazines with adolescent audiences. In the second mode, social norms can also play a regulatory role and prevent smoking in public. For instance, restaurant owners, under social pressure from customers, may create separate sections for smoking in their restaurants so that the harms of inhaling cigarette smoke do not affect all customers, even if no explicit law requires this. In the third mode, certain types of market pressures can influence smoking behavior. For example, cigarettes can be priced at a level that only wealthy individuals can afford to purchase them; and finally, in the fourth mode, shopkeepers can apply a kind of “architecture of control” over cigarettes by employing various strategies involving physical restrictions. For instance, cigarettes available for sale in grocery stores can be placed behind locked doors, and the sales policy for cigarettes in these stores can result in customers’ transactions being restricted; that is, this method may require a cashier to temporarily suspend the transaction so that one may locate the store manager and obtain the appropriate authorization and the key needed to open the locked door to retrieve the cigarettes. Compare this form of “architecture” with a form in which cigarettes are placed in vending machines that are easily accessible to everyone, including minors. Lessig emphasizes that “regulation through architecture” can best be implemented in cyberspace (Tavani, 2007).

In geographical space, architecture has a physical character, whereas in cyberspace, architecture gives way to “code.” In Lessig’s view, “code” consists of the programs, devices, protocols, and the totality of software and hardware that constitute cyberspace. This “code,” like physical architecture in real space, determines the conditions of entry into and exit from cyberspace. Both architecture and code possess a “coercive” aspect, meaning that they are not “optional.” We do not choose to obey the structures that architecture creates; we are, in a sense, subject to these structures. According to Lessig, just as we are subject to the architecture of real space, life in cyberspace is also “under the dominion of code.” For example, just as a physical door can prevent you from entering a physical building, the requirement to enter a password can also prevent your entry into a website. Another example is the use of code to restrict access to particular websites by requiring users to accept cookies if they wish to visit those sites. In Lessig’s view, code has both a prohibitive and a permissive aspect and can be written in such a way as to facilitate or prohibit access to or the transfer of information in cyberspace (Tavani, 2007).

Lessig’s facilitating codes are precisely Floridi’s genuine and non-analysed proxies, which bring about programs in cyberspace that can play a positive role in individuals’ user experience;

that is, they enable individuals both to grasp the meaning of phenomena in cyberspace—so that phenomena do not become for them a mere surrogate or, in Baudrillard’s (2018) terms, a mere simulacrum—and to derive an appropriate, realistic, and illusion-free practical benefit from the programs, without exaggerating their functional capacities or placing excessive trust in their capabilities. As Capurro (2021) states, a degree of prudence and circumspection in trusting cyberspace applications is necessary for a healthy interaction with these programs. The regulation of cyberspace must internalize this prudence and circumspection within the programs, platforms, and pages of cyberspace themselves, rather than being merely focused on imposing restrictions on user behavior.

The transition from the culture of signs to the proxy culture in mature information societies necessitates a reconsideration of the foundations of cyberspace regulation. In this framework, the proxy is not merely a symbolic signifier but a system that simultaneously possesses the two features of “signification” and “surrogation.” This dual relation means that actors in cyberspace, instead of interacting directly with the signified or physical reality, interact with a representative that both refers to that reality and effectively acts in its place. Accordingly, regulation can no longer focus merely on managing symbols or the flow of information; rather, it must focus on managing proxy actions. Since in the Onlife environment the distinction between the online and the offline has been dissolved and data have acquired a shared ontological nature with the realities they signify, oversight of the accuracy of these proxies’ performance in their capacity as substitutes becomes a priority. If proxies cannot properly act on behalf of the original source or lose their signifying connection to reality, the regulatory system will confront the phenomenon of degenerated proxies that are either merely signs and lack executive power, or merely surrogates that sever the user’s epistemological connection to reality.

One of the serious implications of this theory in the domain of regulation is the prevention of the formation of a culture of surrogates. In this situation, proxies, instead of being bridges for accessing difficult experiences, become surrogates that conceal the original reality and render access to it impossible. Cyberspace policymakers are obliged to design mechanisms that prevent the metamorphosis of enhancing proxies into superficial surrogates. For example, rating systems or recommender algorithms that act as proxies for the quality of goods or services, if they lose their signifying transparency, confine the user within an environment of self-referential signifiers that bear no connection to the qualitative reality of the signified. Therefore, regulation must emphasize the preservation of the authentic connection between proxy and reality in order to prevent society’s descent into superficiality. This requires the formulation of standards for the design of proxies to ensure that these intermediaries, rather than diminishing human experience, enhance it.

Moreover, the exponential growth in the volume of data in the infosphere has rendered reliance on proxies an unavoidable necessity for navigating the information space. In this environment, regulation must move beyond traditional approaches to content control and toward proxy-ology and the management of signaling strategies. The principal challenge here is the distribution of responsibility and accountability. Since proxies act on behalf of humans

or institutions, determining the responsible authority for proxy actions is of vital importance. The governance of cyberspace must specify who bears responsibility for the accuracy and soundness of the interactions mediated by these proxies. Learning to interact healthily with these digital entities and exercising control over the institutions that manage these proxies are among the key tasks on the path toward the maturity of information societies, so as to avoid the lapse into magical beliefs and the confusion of signs with practical realities. Ultimately, the aim of regulation in the proxy culture is to ensure that mediating information structures, rather than creating distance from reality, function as empowering instruments for human flourishing.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

CRediT authorship contribution statement

The author has read and agreed to the published version of the manuscript.

Conflict of interest

The author declares no conflict of interest.

Ethical considerations

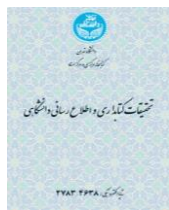
The author avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Data availability statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The author would like to thank anonymous referees for their constructive comments.



تبیین مبانی اخلاقی تنظیم‌گری فضای مجازی بر مبنای نظریه فرهنگ پروکسی

محمد خندان[✉]

۱. نویسنده مسئول، گروه علم اطلاعات و مدیریت دانش، دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی، دانشکده‌گان مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: khandan@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی، تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۲۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۱۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۴/۰۹ کلیدواژه‌ها: تنظیم‌گری، اخلاق، فضای مجازی، فرهنگ پروکسی، لوچانو فلوری، دلالت، نیابت.	هدف: تنظیم‌گری از ملزومات اساسی حکمرانی است و حکمرانی شایسته مستلزم تنظیم‌گری شایسته امور توسط دولت و نهادهای عمومی است. با توجه به جایگاه مهم تنظیم‌گری در اداره امور جامعه و از جمله در اداره فضای مجازی، لازم است از زوایای گوناگون درباره آن تحقیق و بحث صورت گیرد. هدف ما در مقاله حاضر این است که با کمک مفهوم «فرهنگ پروکسی»، صورت‌بندی جدیدی از مبانی اخلاقی تنظیم‌گری فضای مجازی ارائه دهیم. روش پژوهش: روش‌شناسی مطالعه حاضر، از بُعد کلان معرفت‌شناختی، بر رویکرد هرمنوتیکی (تفسیری) مبتنی است. یافته‌ها: در مفهوم پروکسی، باید بین «پروکسی» و «پروکسی تحلیل‌رفته» تمایز قائل شد. «پروکسی تحلیل‌رفته»، پروکسی‌ای است که فاقد وجه «دالت» است یا فاقد وجه «جانشینی». فضای مجازی مبتنی بر «پروکسی تحلیل‌رفته» نیست، بل که مبتنی بر فرهنگ «پروکسی» است، در نتیجه هم خصلت «دالت» دارد و هم خصلت «جانشینی» و لذا هم یک نظام نشانه‌شناختی است و هم یک نظام نیابتی. این به آن معناست که وب‌سایت‌ها و برنامه‌های کاربردی فضای مجازی هم به نیابت از افراد عمل می‌کنند (وجه جانشینی) و هم در عین حال به دلیل خصلت نشانگی‌شان (وجه دلالت)، فرد متذکر به فاصله خود با واقعیت است. اخلاق تنظیم‌گری فضای مجازی باید متناسب با این «فرهنگ پروکسی» باشد. نتیجه‌گیری: فضای مجازی از بسیاری جهات، نقش «نیابت» یا «قائم‌مقام» فرد را برای عمل در فضای واقعی پیدا کرده است. این امر مسئولیت‌های اخلاقی خاص و جدیدی را در ارتباط با فضای مجازی متوجه ذی‌نفعان آن (برنامه‌نویسان، مهندسان نرم‌افزار و شبکه، ارائه‌دهندگان خدمات و ...) می‌کند. تنظیم‌گری مبتنی بر فرهنگ پروکسی، یک تنظیم‌گری چندلایه و چندبعدی است. در تنظیم‌گری فضای مجازی صرفاً نمی‌توان به اقدامات نهادهای دولتی و خصوصی در مدیریت رفتار کاربران اکتفا کرد، بلکه لازم است نیروها و ساختارهای درونی خود فضای مجازی را محور کار قرار داد. تنظیم‌گری دیگر نمی‌تواند صرفاً بر مدیریت نمادها یا جریان اطلاع‌رسانی تمرکز کند، بلکه باید بر مدیریت اعمال نیابتی متمرکز شود. از آنجا که در محیط آنالایف، تمایز میان امر آنالاین و آفلاین برداشته شده و داده‌ها ماهیت هستی‌شناختی مشترکی با واقعیت‌های مورد دلالت خود یافته‌اند، نظارت بر صحت عملکرد این پروکسی‌ها در مقام جانشین، اولویت می‌یابد.

استاد: خندان، محمد (۱۴۰۵). تبیین مبانی اخلاقی تنظیم‌گری فضای مجازی بر مبنای نظریه فرهنگ پروکسی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۶۰

(۲)، ۲۸-۱. <https://doi.org/10.22059/jlib.2026.415899.1827>



© نویسنده‌گان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

مقدمه

امروزه بسیاری از اعمال و تعاملات ما مبتنی بر فضای مجازی و وبسایت‌ها، پلتفرم‌ها و برنامه‌های کاربردی‌ای^۱ که در این فضا تراکنش^۲ دارند، انجام می‌شوند. کار دانش‌مدار^۳ و تکنولوژی‌های دیجیتال و کالاهای اطلاعاتی نقش مهمی در جامعه معاصر ایفا می‌کنند، به گونه‌ای که برخی از صاحب‌نظران از «سرمایه‌داری دیجیتال»، «سرمایه‌داری ارتباطی» (فوکس^۴، ۱۴۰۱) و «سرمایه‌داری پلتفرمی» (سرنیچک^۵، ۱۳۹۹) سخن می‌گویند. در عصر کلان‌داده‌ها^۶، اقسام تکنولوژی‌های دیجیتال در قالب الگوریتم‌های جدید، رایانش ابری^۷، واقعیت افزوده^۸ و پلتفرم‌های شبکه‌های اجتماعی به شکلی فزاینده ساختارهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را تحت تأثیر قرار داده است. فضای مجازی به فضایی تبدیل شده است که شرکت‌های بزرگی مانند آپل، گوگل، آمازون و غیره در آن، طیف گسترده‌ای از محصولات و خدمات را ارائه می‌کنند و گروه‌ها و احزاب سیاسی می‌کوشند از آن برای ترویج و تبلیغ خود استفاده کنند. این شرکت‌ها و گروه‌ها و احزاب، فضای مجازی را قلمرویی فراملی می‌بینند که به آن‌ها امکان می‌دهد به گونه‌ای بین‌المللی و جهانی به فعالیت بپردازند؛ در نتیجه مفهوم حق حاکمیت^۹، قلمرو سرزمینی و به طور کلی مفهوم حکمرانی^{۱۰} دستخوش تغییر شده است. به عبارت دیگر، وضعیت جدیدی در عرصه جهانی و ژئوپولیتیکی به وجود آمده است که در آن، شرکت‌های نیرومند تکنولوژی اطلاعات بر اقتدار و اختیار دولت‌ها برای قانون‌گذاری و تنظیم‌گری^{۱۱} و اعمال حق حاکمیت ملی در عرصه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی نفوذ پیدا کرده‌اند و نقشی تعیین‌کننده یافته‌اند. این امر باعث شده است که حوزه‌های پژوهشی نوظهوری در زمینه سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری فضای مجازی به وجود آید. دولت‌های ملی برای اعمال قدرت در زمینه تنظیم‌گری فضای مجازی با چالش‌هایی مواجه‌اند که تا به حال سابقه نداشته است، از جمله این که انباشت روزافزون قدرت این شرکت‌های بین‌المللی باعث شده است که شاهد کم‌توانی دولت‌ها برای اعمال قواعد تنظیم‌گری خود در فضای مجازی باشیم (حسنی، ۱۴۰۱). این امر ایجاب می‌کند درباره ملزومات تنظیم‌گری فضای مجازی از جهات مختلف اندیشه و بحث شود.

«تنظیم‌گری» به معنای نظارت یا کنترل بر یک محصول، فرآیند، یا مجموعه‌ای از رفتارها بر اساس ملزومات، استانداردها، یا پروتکل‌هایی خاص است (تاوانی^{۱۲}، ۲۰۰۷). ریل‌گذاری، تعیین خطوط حرکت و تمهید انواع تنظیم‌گرها، انگیزاننده‌ها، تسریع‌کننده‌ها، کندکننده‌ها و مهارها در مجرای حرکت از عناصر مقوم تنظیم‌گری هستند. طبق این تعریف، می‌توان گفت که تنظیم‌گری از ملزومات اساسی حکمرانی است و حکمرانی شایسته^{۱۳} مستلزم تنظیم‌گری شایسته امور توسط دولت و نهادهای عمومی است. دولت و نهادهای عمومی که در راستای تأمین مصالح عمومی جامعه فعالیت می‌کنند، می‌توانند از طریق سیاست‌گذاری عقلانی و مسئولانه، مناسبات مختلف حقوقی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در حوزه‌های مختلف زندگی را تنظیم کنند. حتی اگر قائل به مداخله حداقلی دولت در بخش خصوصی و بازار باشیم، باز هم نمی‌توان انکار کرد که تنظیم‌گری امری لازم و ضروری است، چراکه سقوط بازار همواره امری ممکن و محتمل است و در نتیجه گریزی از تنظیم‌گری نیست (بور^{۱۴}، ۱۳۹۷). در سیاست‌گذاری عمومی نیز که همبسته حکمرانی است، بر تنظیم‌گری صحنه گذاشته می‌شود. برای مثال، پارسونز یکی از انواع مهم سیاست‌ها در امر

^۱. applications

^۲. transaction

^۳. knowledge labour

^۴. Fuchs

^۵. Srnicek

^۶. big data

^۷. cloud computing

^۸. augmented reality

^۹. sovereignty

^{۱۰}. governance

^{۱۱}. regulation

^{۱۲}. Tavani

^{۱۳}. good governance

^{۱۴}. Bevir

سیاست‌گذاری عمومی را «سیاست‌های تنظیمی» می‌داند که در کنار «سیاست‌های توزیعی» و «سیاست‌های بازتوزیعی»، در خدمت تنظیم امور عمومی جامعه است (ملک‌محمدی، ۱۳۹۶).

با توجه به جایگاه مهم تنظیم‌گری در اداره امور جامعه و از جمله در اداره فضای مجازی، لازم است از زوایای گوناگون درباره آن تحقیق و بحث صورت گیرد. در سطح کلان، تنظیم‌گری نیازمند یک چارچوب فلسفی است تا مبادی و غایات تنظیم‌گری را جهت دهد و جایگاه آن را در فلسفه سیاسی مشخص سازد. اگر فلسفه سیاسی را تفکر نظام‌مند درباره غرض و غایت حکومت بدانیم (پلاماتس^۱، ۱۳۷۱)، لاجرم بحث از تنظیم‌گری، به عنوان جزئی لازم و ضروری در حکمرانی، می‌تواند در فلسفه سیاسی چارچوبی فلسفی پیدا کند و در پیوند با غایات کلی حکومت و دولت معنا یابد. از منظر حقوقی، تنظیم‌گری نیازمند وجود چارچوب قانونی مدونی است تا بر اساس آن، مشروعیت و وجاهت قانونی پیدا کند (بدیع و بیرن‌بوم^۲، ۱۳۹۲). از منظر پژوهش و مستندسازی، تنظیم‌گری باید چارچوبی علمی، عقلانی و مبتنی بر شواهد^۳ داشته باشد، زیرا پژوهش علمی است که سیاست را به آزادی پیوند می‌دهد و به انسان امکان می‌دهد به فهم طبیعت بیرونی و طبیعت انسانی و فرآیند تاریخ کامیاب شود و در نتیجه در قبال این سه به آزادی‌ای برسد که خاص یک موجود مدنی بالطبع است (نویمان^۴، ۱۳۷۳).

در کنار همه این‌ها، تنظیم‌گری نیازمند یک چارچوب اخلاقی نیز هست. قانون اخلاقی از درون سوژه سرچشمه می‌گیرد و منوط به وجدان اخلاقی و اراده آزاد^۵ اوست (ژکس^۶، ۲۵۳۵)، حال آن‌که تنظیم‌گری در معنای حقوقی کلمه، امری است که از بیرون به سوژه تحمیل می‌شود. اگر چنین باشد این پرسش پیش می‌آید که نسبت اخلاق و تنظیم‌گری چیست؟ پاسخ به این پرسش، فرع بر پاسخ به پرسش از نسبت سیاست و اخلاق است، چراکه تنظیم‌گری امری است که توسط دولت یا نهادهای عمومی اعمال می‌شود. از دیدگاه واقع‌گرایی سیاسی که ریشه‌هایش به آراء ماکیاولی در عصر رنسانس می‌رسد سیاست قلمرویی جدا از اخلاق است^۷ (ماکیاولی^۸، ۱۳۸۹) و محاسبات خاص خودش را دارد. با وجود این، در متون حوزه سیاست‌گذاری این اصل پذیرفته شده است که نباید به قوانین و مقررات غیراخلاقی وجاهت و مشروعیت داده شود. در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و تنظیم مقررات، مانند دیگر تصمیم‌گیری‌ها، باید اثرات کل گزینه‌های مختلف را تا جایی که قابلیت پیش‌بینی دارد مشخص کنیم و از بین این اثرات کلی مواردی را انتخاب کنیم که از حیث اخلاقی مرتبط هستند. در واقع اصول اخلاقی هستند که مشخص می‌کنند کدام تأثیرات مرتبط و کدام تأثیرات نامرتب‌اند. این به آن معناست که اصول اخلاقی در سیاست‌گذاری‌ها و تنظیم مقررات قابل اجرا هستند، گرچه به دلیل این‌که تأثیر این قوانین و مقررات بر زندگی مردم بسیار گسترده است، نباید انتظار داشت که تنظیم مقررات از اصول اخلاقی ساده‌ای پیروی کند. هرچه مسائل مبتلا به در اداره زندگی مردم پیچیده‌تر و گسترده‌تر باشد، همسوسازی تنظیم‌گری با اصول اخلاقی دشوارتر است و نیازمند چارچوب اخلاقی پیچیده‌تری خواهیم بود (هیر^۹، ۱۳۹۷). از سوی دیگر، اخلاق و قانون متقابلاً بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و جوامع را نمی‌توان صرفاً به کمک قوانین دولتی یا صرفاً به کمک قواعد اخلاقی اداره کرد و به‌ویژه زمانی که جوامع رشد پیدا می‌کنند و بزرگ‌تر می‌شوند، هم به مقررات دولتی نیاز است، هم به قواعد اخلاقی (لوین‌برگر^{۱۰}، ۱۳۹۷).

^۱. Plamenatz

^۲. Badie and Birnbaum

^۳. evidence-based

^۴. Neumann

^۵. free will

^۶. Jacques

^۷. ماکیاولی در کتاب شهریار تصریح می‌کند: «شخصی که بخواهد در هر کاری نیکو و متزه بماند، عاقبت کارش در میان آن همه اشخاصی که نیکو نیستند به‌ناچار به ناکامی و اندوه خواهد انجامید. از این‌رو برای شهرپاری که مایل به حفظ خویشتن است، لازم است بیاموزد چگونه نیکو نباشد. و نیز لازم است بیاموزد بر حسب ضرورت مورد، چگونه از آن دانش استفاده کند یا نکند... او نباید از آلوده شدن به افراط آن دسته از ردایی که بدون آن‌ها نجات دولت و کشورش دشوار می‌گردد واهمه و ابا داشته باشد، زیرا اگر به درستی توجه کنیم درمی‌یابیم که پیروی از برخی چیزها که به نظر فضایل می‌آیند موجب نابودی شخص می‌شود و برخی دیگر که به نظر ردایل می‌آیند باعث امنیت و سعادت بیشتر شخص می‌شود» (ماکیاولی، ۱۳۸۹، ص ۱۱۷-۱۱۸).

^۸. Machiavelli

^۹. Hare

^{۱۰}. Leuenberger

از منظری اخلاقی، تنظیم‌گری صرفاً چیزی نیست که توسط یک قدرت بیرونی به بازیگران در بخش‌های دولتی و خصوصی اعمال شود. علاوه بر کنترل و نظارت یک قدرت بیرونی، زمانی که بازیگران بر خود نظارت می‌کنند نیز تنظیم‌گری می‌تواند رخ دهد (بور، ۱۳۹۷). آنچه در اینجا بیان شد، به‌نحو بارزی در مورد تنظیم‌گری فضای مجازی مصداق دارد. فضای مجازی، فضایی پیچیده در ابعاد بین‌المللی است و علاوه بر دولت‌های ملی، بازیگران متعددی (نهادهای بین‌المللی، سازمان‌های مردم‌نهاد^۱، جامعه مدنی، بخش خصوصی و ...) در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی در اداره آن دخیل‌اند (قاجار قیونلو، ۱۳۹۱). از این‌رو تنظیم‌گری فضای مجازی، علاوه بر چارچوب حقوقی، نیازمند چارچوبی اخلاقی نیز هست تا کمک کند بازیگران و ذی‌نفعانی که در این فضا مشغول کنشگری هستند، بهتر بتوانند رفتار خود را در این فضا تنظیم کنند. همچنین در تنظیم‌گری فضای مجازی، نیازمند اصول اخلاقی‌ای هستیم که از قواعد بعضاً ساده و بسیط مکاتب مختلف اخلاق هنجاری^۲ فراتر رود تا بهتر بتوانیم از عهده پیچیدگی‌های این فضا برآییم. فضای مجازی آنالوگ نیست، بلکه دیجیتال است. واژه آنالوگ، از ریشه یونانی analogos به معنای «شبیه/مشابه» مشتق شده است و به موجودات فیزیکی جهان اطلاق می‌شود. موجودات آنالوگ، موجوداتی مشابه موجودات طبیعی هستند (حسن و ساترلند^۳، ۲۰۱۷). فضای مجازی متشکل از موجودات غیرآنالوگ است که مبنای هستی‌شناختی‌شان «عدد» است که بی‌مکان^۴ و بی‌وضع^۵ است (الدرد^۶، ۱۴۰۲). این امر، به‌لحاظ هستی‌شناختی، فضای مجازی را به فضایی متفاوت با جهان فیزیکی تجربه روزمره تبدیل می‌کند که تنظیم‌گری آن نیز مستلزم قوانین و مقررات متفاوت و اخلاق متفاوتی است.

در نظر یونانیان، تخته چیزی بود که به تقلید (میمسیس) از طبیعت و در هماهنگی با آن، ساخته می‌شد. فانوس تقلیدی بود از خورشید و کشتی تقلیدی بود از ماهی. تکنولوژی و تخته در نظر یونانیان، «مشابه» (آنالوگوس) طبیعت بود: مشابه عقل حاکم بر جهان. این تلقی از تکنولوژی در فرهنگ و تمدن غرب تا انقلاب صنعتی مدرن دوام آورد، با این تفاوت که انسان مدرن در ساختن اشیاء تکنیکی، گرچه به نوعی به «مشابهت» (آنالوگ‌بودن) با طبیعت نظر داشت، اما غایت تخته را نه تکمیل کار طبیعت، بل سیطره بر آن می‌دانست. در عرصه رسانه نیز گرچه رسانه‌ها آنالوگ (مشابه طبیعت) بودند، اغلب در قالب رسانه‌های جمعی سامان یافتند، یعنی رسانه‌هایی هژمونیک با هدف تسخیر «توده‌ها» بودند که چونان طبیعتی بی‌شکل در نظر گرفته می‌شدند که باید از طریق کار رسانه‌ای، به آن‌ها و افکار و عقایدشان شکل داد. رسانه‌های دیجیتال، از اساس در جهانی دیگر شکل گرفتند؛ آن‌ها نه به تقلید از طبیعت مرئی، بل با ابتنا بر اعداد به‌عنوان موجوداتی انتزاعی و نامرئی شکل گرفتند. این رسانه‌ها داعیه تقلید از واقعیتی مفروض که در جهان خارج وجود دارد را ندارند، بلکه خود واقعیت می‌آفرینند. تکنولوژی دیجیتال «آنالوگوس» نیست، یعنی فضایی که خلق می‌کند شباهتی به فضای طبیعی ندارد، بلکه فضایی غیرطبیعی است که تنظیم‌گری آن و رفتار اخلاقی در آن به کمک اکولوژی سنتی دشوار است (خندان، مقدمه بر: حسن و ساترلند، ۲۰۱۷). از این‌رو ما نیازمند بازاندیشی در مبنای اخلاقی تنظیم‌گری چنین فضایی هستیم.

در اینجا پرسش بنیادین این است که چرا امروزه تنظیم‌گری اخلاقی فضای مجازی با بن‌بست‌های نظری و عملی فزاینده‌ای مواجه شده است؟ پاسخ در این واقعیت نهفته است که مبنای هستی‌شناختی و اخلاقی حاکم بر سیاست‌گذاری‌های فعلی، همچنان بر پیش‌فرض‌های دوران «آنالوگ» و «بزارانگارانه» استوار است. در این پارادایم روبه‌زوال، تکنولوژی‌های دیجیتال صرفاً به‌عنوان «نشانه»، آینه‌ای از واقعیت بیرونی و ابزاری خنثی در دست کاربران انسانی، لحاظ می‌شوند؛ اما این پیش‌فرض، ماهیت دگرگون‌شده سپهر اطلاعات و زیست‌جهان آنالایف^۷ را نادیده می‌انگارد. فضای مجازی صرفاً عرصه تبادل نشانه‌ها و اطلاعات نیست، بلکه عرصه تفویض عاملیت است. امروزه الگوریتم‌ها، پلتفرم‌ها و عامل‌های محاسباتی، تنها بازنمایی‌کننده یا دال نیستند، بلکه کنشگرانی هستند

^۱. NGOs

^۲. normative ethics

^۳. Hassan & Sutherland

^۴. placeless

^۵. positionless

^۶. Eldred

^۷. onlife

که به نیابت از انسان عمل می‌کنند و جنبهٔ جانشین برای او را دارند. تا زمانی که تنظیم‌گری بر مبنای این توهّم نشانه‌شناختی سنتی ادامه یابد که انسان، فاعل مطلق و تکنولوژی ابزاری منفعل است، هر گونه مداخله‌ای در اکوسیستم دیجیتال، سطحی، ناکارآمد و محکوم به شکست خواهد بود؛ بنابراین، گذر به فرهنگ پروکسی یک انتخاب سلیقه‌ای یا صرفاً یک استعارهٔ فلسفی نیست، بلکه یک ضرورت هستی‌شناختی و اخلاقی برای تبیین مبانی اخلاقی تنظیم‌گری دیجیتال است. تنها با پذیرش این پیش‌فرض که موجودات دیجیتال، پروکسی‌هایی با وجه دوگانهٔ «دلالت» و «جانشینی» هستند، می‌توانیم کانون ثقل اخلاق و تنظیم‌گری را از مدیریت رفتار کاربر به معماری نیابت و پاسخگویی طراحان تغییر دهیم. بازتعریف فضای مجازی ذیل فرهنگ پروکسی، نه تنها ضرورتی نظری، بلکه شرط امکان هرگونه تنظیم‌گری معنادار و چندلایه در این سپهر است. در مقاله حاضر قصد داریم با استفاده از نظریهٔ فرهنگ پروکسی که توسط لوچانو فلوریدی، فیلسوف ایتالیایی، ارائه شده است، مبانی اخلاقی برای تنظیم‌گری فضای مجازی پیشنهاد کنیم که ملزومات فوق را برآورده کند.

روش پژوهش

روش‌شناسی مطالعه حاضر، از بُعد کلان معرفت‌شناختی، بر رویکرد هرمنوتیکی (تفسیری) مبتنی است. از حیث ریشه‌شناختی، واژهٔ hermeneutic از فعل یونانی hermeneuein مشتق شده است که به معنای «تفسیر کردن» است (سپه‌وند، ۱۳۹۱). در طول تاریخ اندیشه، مسئلهٔ تفسیر در رشته‌های مختلف علمی مورد توجه بوده است. یونانیان در تفسیر آثار ادبی هسیود و هومر، یهودیان در تفسیر تلمود، مسیحیان در تفسیر کتاب مقدس، مسلمانان در تفسیر قرآن، منتقدان ادبی در تفسیر آثار ادبی و حقوقدانان در تفسیر متون حقوقی و غیره نیازمند علم هرمنوتیک بوده‌اند. با وجود این، در عصر مدرن علم هرمنوتیک عام شلایرماخر^۱ یک نقطهٔ عطف محسوب می‌شود که درصدد پی‌ریزی قوانینی عام برای رمزگشایی از معنای متن و رسیدن به قصد و نیت مؤلف^۲ بود. سپس ویلهلم دیلتای^۳ هرمنوتیک را به‌عنوان روش علوم انسانی پیشنهاد کرد و در نهایت در قرن بیستم گادامر^۴ به تأسی از فلسفهٔ هایدگر^۵ «هرمنوتیک فلسفی» را تأسیس کرد که به بررسی «مطلق فهم» اهتمام داشت، گرچه از تفسیر آثار ادبی و هنری نیز غافل نبود (آزاد، ۱۴۰۰).

هرمنوتیک فلسفی گادامر، در زمینهٔ تفسیر و فهم متون بر مفهوم دیالکتیکی «تجربه» تأکید دارد. در نظر او فقط قصد و نیت مؤلف در فهم متن مؤثر نیست و برخلاف آنچه در هرمنوتیک کلاسیک گفته می‌شد، تفسیر متن را نمی‌توان صرفاً کشف قصد و نیت مؤلف دانست، بلکه تفسیر متن از سنخ «امتزاج افق‌ها»^۶ است که طی آن، خواننده و متن به افق مشترکی دست پیدا می‌کنند. بدین ترتیب تفسیر متون چنین ویژگی‌هایی دارد: اثرپذیری از سنت و تاریخ، گفت‌وگویی بودن، دیالکتیکی بودن، ابتناء بر منطق پرسش‌وپاسخ و نقش مثبت پیش‌فهم‌ها و پیش‌داوری‌ها در حصول فهم (واعظی، ۱۳۸۰). رویکرد روش‌شناختی ما در قرائت آراء و نظریه‌های مرتبط با تنظیم‌گری فضای مجازی و به‌ویژه آراء لوچانو فلوریدی نیز همین ویژگی‌ها را دارد. ما صرفاً نمی‌خواهیم به تکرار سخنان فلوریدی و دیگران دربارهٔ فرهنگ پروکسی و تنظیم‌گری فضای مجازی بپردازیم، بلکه می‌خواهیم برای پاسخ دادن به مسئله‌ای که افق ذهنی‌مان را در مقاله حاضر شکل داده است، یعنی تبیین مبانی اخلاقی تنظیم‌گری فضای مجازی، به گفت‌وگو با متون موجود در این زمینه و از جمله متون فلوریدی بپردازیم تا از دل پرسش‌وپاسخ با آن‌ها، جواب مسئلهٔ خود را بگیریم. ما متناسب با مسئلهٔ تحقیق‌مان و متناسب با سنتی که در آن مقیم هستیم، انتظاراتی از متون داریم و بر مبنای این انتظارات، یعنی پاسخ به مسئلهٔ مبانی اخلاقی تنظیم‌گری فضای مجازی، به گفت‌وگو با این متون می‌پردازیم. از دل این گفت‌وگوست که امتزاج افق‌ها رخ می‌دهد (زیمرمن^۷، ۱۴۰۰) و با این امتزاج افق‌ها می‌توانیم پاسخی به مسئله‌مان پیدا کنیم. بر این اساس، ما صرفاً به

^۱. Schleiermacher

^۲. author's intention

^۳. Wilhelm Dilthey

^۴. Gadamer

^۵. Heidegger

^۶. fusion of horizons

^۷. Zimmermann

توصیف نظرات فلوریدی نمی‌پردازیم، بلکه دیالکتیکی بین افق فهم رایج تنظیم‌گری - که کاربرمحور و مبتنی بر کنترل رفتار کاربران است - و افق متن فلوریدی - که مبتنی بر فرهنگ پروکسی و معماری کد است - برقرار می‌کنیم تا از دل آن، به نتیجه‌گیری بپردازیم. بدین ترتیب رویکرد هرمنوتیکی ما دیالکتیکی است (پالمر^۱، ۱۳۹۶). چنین دیالکتیکی علاوه بر عنصر گفت‌وگو و پرسش‌وپاسخ، بر تحلیل دقیق مفاهیم نیز مبتنی است. در اینجا بُعد دیگری از روش‌شناسی ما به میان می‌آید که همانا «تحلیل کیفی مفاهیم» است. تحلیل کیفی مفاهیم، کندوکاو یک‌جانبه در واژه‌ها نیست، بلکه بیشتر تبادلی است میان مفاهیم مختلفی که با سیاق بحث و مسئله مد نظر ما مرتبط‌اند (نیلون و سرلز ژيرو^۲، ۱۳۹۶). ما در تحلیل کیفی مفاهیم مطرح در متون، صرفاً به بازگویی بی‌طرفانه آن‌ها نمی‌پردازیم، بلکه بین آن‌ها تبادلی دیالکتیکی برقرار می‌کنیم تا بتوانیم به مسئله پژوهش خود پاسخ دهیم.

تحلیل کیفی مفاهیم در این پژوهش، نه به معنای کدگذاری مکانیکی واژگان یا شمارش بسامد آن‌ها در متن، بلکه به مثابه فرآیندی هرمنوتیکی برای واکاوی لایه‌های پنهان معنایی مفاهیم بنیادین مورد بحث است. در این رویکرد، مفاهیمی همچون «پروکسی»، «دالت»، «جانشینی»، «پروکسی تحلیل‌رفته» و «فرهنگ پروکسی»، نه به عنوان اصطلاحاتی ایستا و منفک، بلکه به عنوان اجزایی از یک نظام معنایی به هم پیوسته و در نسبت دیالکتیکی با یکدیگر بازخوانی می‌شوند. ما در این تحلیل، با عبور از تعاریف لغوی و سطحی، به دنبال کشف منطق درونی و پیش‌فرض‌های هستی‌شناختی نهفته در این مفاهیم بوده‌ایم. برای مثال، در تحلیل مفهوم پروکسی، صرفاً به تعریف آن به عنوان یک «نماینده» اکتفا نشده، بلکه با تقابل دیالکتیکی آن با مفاهیم «نشانه» (پروکسی تحلیل‌رفته دارای دالت) و «جانشین» (پروکسی تحلیل‌رفته فاقد دالت)، وجه دوگانه و منحصربه‌فرد پروکسی واقعی مدنظر فلوریدی آشکار گردیده است. این روش تحلیل، به ما امکان داد تا نشان دهیم چگونه گذر از فرهنگ نشانه‌ها به فرهنگ پروکسی، مستلزم بازتعریف جایگاه سوژه انسانی و بازتوزیع عاملیت در سپهر اطلاعات است. بدین‌سان، تحلیل کیفی مفاهیم در اینجا، ابزاری برای شالوده‌شکنی پیش‌فرض‌های سنتی تنظیم‌گری که مبتنی بر کنترل رفتار کاربر است و صورت‌بندی چارچوبی جدید مبتنی بر معماری نیابت و پاسخگویی طراحان، بوده است تا از این رهگذر، امتزاج افق نظری فلوریدی با افق مسئله‌مند تنظیم‌گری فضای مجازی، به فهمی عمیق‌تر و راهگشاتر منجر شود.

تنظیم‌گری فضای مجازی؛ وضع موجود

در مورد تنظیم‌گری فضای مجازی، پرسش‌های اصولی و آغازینی مطرح است. یک پرسش این است که آیا اصولاً فضای مجازی نیازمند تنظیم‌گری هست یا نه؟ در پاسخ باید گفت که اغلب مکاتب فکری، قائل به نوعی تنظیم‌گری برای فضای مجازی هستند، اگرچه ممکن است در مورد حد و حدود و یا نوع مداخله نهادهای دولتی و خصوصی برای تنظیم‌گری فضای مجازی اختلاف‌نظر داشته باشند. شاید بتوان گفت که تنها از منظری آنارشستی^۳ است که می‌توان حکم کرد که فضای مجازی نیازی به تنظیم‌گری ندارد، زیرا از این منظر، فضای مجازی امکان تغییر آسان صلاحیت قانونی^۴ یا «خروج»^۵ از حوزه اقتدار هر کنترل‌کننده‌ای را فراهم می‌کند که خود منجر به وضعیت غیرقابل پیش‌بینی و رهاشدگی در مجموعه‌های قوانین می‌شود (پست^۶، ۱۹۹۵). دیدگاه آنارشستی در جامعه معاصر کارآیی ندارد، چراکه با توجه به نفوذ گسترده فضای مجازی در زندگی مردم، دولت و نهادهای عمومی و خصوصی نمی‌توانند در قبال آن بی‌اعتنا باشند و لازم است به نحو مناسب و معقولی به تنظیم مقررات مربوط به آن بپردازند.

تاوانی (۲۰۰۷) دو رویکرد کلی را در تنظیم‌گری فضای مجازی از هم تفکیک می‌کند. یک رویکرد، رویکرد محافظه‌کارانه^۷ است که بر سانسور انواع خاصی از بیان^۸ در فضای مجازی تأکید می‌کند. در نقطه مقابل، رویکرد لیبرال قرار دارد که طرفدار نوع

^۱. Palmer

^۲. Nealon and Giroux

^۳. anarchist

^۴. jurisdiction

^۵. exit

^۶. Post

^۷. conservative

^۸. speech

دیگری از تنظیم‌گری فضای مجازی است و به جای آزادی بیان، بر محدود ساختن تجارت الکترونیک^۱ تأکید دارد.^۲ مجموعه‌ای متنوع از مسائل تنظیم‌گری از جمله هرزه‌نگاری^۳، نفرت‌پراکنی کلامی^۴ و افترا^۵ تحت مقوله آزادی گفتار می‌گنجد. تحت مقوله تنظیم‌گری تجارت الکترونیک، می‌توانیم مجموعه‌ای از مسائل را در نظر بگیریم که به هرزنامه‌های الکترونیکی^۶، نام‌های دامنه اینترنتی^۷ و اقسام تعرفه‌گذاری بر خدمات در وب مربوط می‌شوند (تاوانی، ۲۰۰۷).

از منظر دیگر، دو رویکرد در تنظیم‌گری فضای مجازی وجود دارد: سایبرپاترنالیسم^۸ و سایبرلیبرالیسم^۹. قائلان به سایبرپاترنالیسم معتقد به نظارت و کنترل فضای مجازی به صورت سلسله‌مراتبی و از بالا به پایین هستند و خواهان مداخله دولت در تنظیم‌گری فضای مجازی با استفاده از ابزارهای قانونی و حقوقی‌اند. در مقابل، قائلان به سایبرلیبرالیسم بر آزادی فضای مجازی از مقررات محدودکننده تأکید می‌کنند و تنظیم‌گری فضای مجازی را از طریق خودتنظیم‌گری ذی‌نفعان با مشارکت افقی و غیرسلسله‌مراتبی آن‌ها در فرآیندی از پایین به بالا پیشنهاد می‌کنند (حسینی، ۱۴۰۲).

وجه مشترک رویکردهای محافظه‌کار و لیبرال و سایبرپاترنالیست و سایبرلیبرالیست در تنظیم‌گری فضای مجازی این است که نقطه اصلی تمرکز خود را «کاربران» قرار می‌دهند. قوانین و مقرراتی که تاکنون توسط دولت‌ها برای تنظیم‌گری فضای مجازی وضع و به کار گرفته شده‌اند، اغلب بر تعیین حد و حدود رفتار مورد قبول توسط کاربران متمرکز بوده‌اند. اعمال فیلترینگ در دسترسی به پلتفرم‌ها و صفحات و محتویات فضای مجازی؛ تعیین تعرفه استفاده از خدمات بر مبنای داخلی یا خارجی بودن ترافیک شبکه؛ قانون‌گذاری در زمینه توهین، افترا و نشر اکاذیب در فضای مجازی؛ محدودیت‌های استفاده از محتوا بر اساس قوانین مربوط به مالکیت فکری؛ محدودیت در دسترسی به فضای مجازی در هنگام بحران‌ها و موارد دیگری از این قبیل نمونه‌های رایج تمرکز تنظیم‌گری بر کاربران است. در مقیاسی جهانی مشهورترین سیستم اخلاق اطلاعات^{۱۰} موسوم به «ده فرمان اخلاق رایانه» (آرلاندو^{۱۱}، ۱۴۰۰، ص ۱۷۴) نیز بر تنظیم‌گری رفتار کاربران تأکید دارد:

۱. از رایانه برای اضرار به غیر استفاده نکن!
۲. در کار رایانه‌ای دیگران اخلاص نکن!
۳. در فایل‌های رایانه‌ای دیگران تجسس نکن!
۴. از رایانه برای دزدی استفاده نکن!
۵. از رایانه برای شهادت دروغ استفاده نکن!
۶. نرم‌افزاری را که پولی بابتش نپرداخته‌ای کپی نکن و از آن بهره مالکانه نبر!
۷. بدون مجوز یا پرداخت هزینه مناسب، از منابع رایانه‌ای دیگران استفاده نکن!
۸. کار فکری دیگران را به نام خود نکن!
۹. به تبعات اجتماعی برنامه‌ای که می‌نویسی یا سیستمی که طراحی می‌کنی بیندیش!
۱۰. همواره به شیوه‌ای از رایانه استفاده کن که احترام و حرمت هموعانات محفوظ باشد!

^۱. e-commerce

^۲. واضح است که تقسیم‌بندی توانایی ناظر به اندیشه سیاسی دو حزب جمهوری خواه و دموکرات در آمریکاست.

^۳. pornography

^۴. hate speech

^۵. defamation

^۶. electronic spam

^۷. Internet domain names

^۸. cyberpaternalism

^۹. cyberliberalism

^{۱۰}. information ethics

^{۱۱}. Orlando

به‌گونه‌ای مشابه، معیارهای اجتماعی فیس‌بوک نیز بر تنظیم‌گری رفتار کاربران تمرکز دارند. برای مثال، خشونت و فتنه‌انگیزی^۱، خرید و فروش کالاهای تحت نظارت (مواد مخدر دارویی و غیردارویی و نظایر آن‌ها)، کلاهبرداری و فریبکاری، ترویج خودکشی و خودآزاری، سوءاستفاده جنسی از کودکان، زورگیری و آزار^۲، قاچاق انسان، تخطی از حریم خصوصی افراد، نفرت‌پراکنی کلامی، بازنمایی نادرست، هرزنامه، اخبار جعلی و مانند این‌ها در فیس‌بوک ممنوع است که همگی بر تنظیم‌گری رفتار کاربران متمرکزند (حسینی، ۱۴۰۱).

در مثال‌های فوق آنچه مشهود است نوعی ساده‌انگاری در رویکرد اخلاقی به تنظیم‌گری فضای مجازی است؛ گویی صرفاً با توصیه به کاربران می‌توان به‌نحوی اخلاقی به تنظیم‌گری رفتار در فضای مجازی پرداخت. به علاوه نوعی تک‌بعدی‌نگری در این موارد دیده می‌شود که موجب نادیده‌انگاشتن مسئولیت‌های اخلاقی طراحان، مهندسان، برنامه‌نویسان و فراهم‌آوردندگان خدمات در فضای مجازی می‌شود. همان‌گونه که اشاره شد فضای مجازی فضایی گسترده، چندبعدی، پیچیده، تعاملی و مبتنی بر پروتکل‌ها و الگوریتم‌های خاصی است که بر رفتار بازیگران قویاً تأثیر می‌گذارد و لذا در تنظیم‌گری آن صرفاً نمی‌توان بر رفتار کاربران/مصرف‌کنندگان تمرکز کرد، بلکه نیازمند توجه به سایر ذی‌نفعانی هستیم که در تأسیس و قوام‌یابی^۳ فضای مجازی، نقش تولیدکننده دارند. در ادامه خواهیم کوشید با استفاده از نظریه فرهنگ پروکسی، مبنایی برای ارائه رویکردی بدیل به تنظیم‌گری اخلاقی فضای مجازی ارائه کنیم که هم به رفتار کاربران در فضای مجازی توجه دارد، هم به کنش تولیدکنندگان.

نظریه فرهنگ پروکسی و تنظیم‌گری فضای مجازی

نظریه فرهنگ پروکسی توسط فیلسوف معاصر ایتالیایی، لوچانو فلورییدی، ارائه شده است. فلورییدی مبدع «فلسفه اطلاعات»^۴ (فلورییدی، ۲۰۱۱b) و از صاحب‌نظران پیشرو در حوزه اخلاق اطلاعات (فلورییدی، ۲۰۱۳) و منطق اطلاعات (فلورییدی، ۲۰۱۹) است. او مدیر «مرکز اخلاق دیجیتال»^۵ در دانشگاه ییل^۶ است. او همچنین استاد جامعه‌شناسی فرهنگ و ارتباطات در دانشگاه بولونیا^۷ است که در آنجا نیز در زمینه اخلاق اطلاعات و اخلاق دیجیتال به تحقیق مشغول است. فلورییدی در باب جنبه‌های فلسفی و اخلاقی اطلاعات، جامعه اطلاعاتی، تعامل انسان و رایانه، ربات‌ها و به‌طور کلی زندگی در فضایی که آن را «سپهر اطلاعات»^۸ می‌نامد و از آن با عنوان زندگی «آنالیف» یاد می‌کند، به پژوهش و نگارش مشغول است.

به نظر فلورییدی (۱۴۰۰) جامعه اطلاعاتی مسائل اخلاقی‌ای را پیش می‌آورد که پیچیدگی و ابعاد جهانی‌شان به‌طور فزاینده و به‌سرعت گسترش می‌یابد. برای مثال، می‌توان به مسائل اخلاقی مربوط به «سه دال»، یعنی دستیاب‌بودن^۹، دسترس‌پذیری^{۱۰} و دقت^{۱۱} منابع اطلاعاتی، صرف‌نظر از قالب، نوع و پشتیبانی فیزیکی از آن‌ها و نیز مسائل مربوط به استانداردهای اعتمادپذیری^{۱۲} و اطمینان‌پذیری^{۱۳} منابع اطلاعاتی و یا شمول الکترونیکی^{۱۴} و به‌اصطلاح شکاف دیجیتال^{۱۵} اشاره کرد. حریم خصوصی^{۱۶}، رازداری^{۱۷}، هک (دسترسی غیرمجاز به سیستم‌های اطلاعاتی رایانه‌ای)، اوباشی‌گری دیجیتال^{۱۸} (برای مثال، ایجاد و انتشار عामدانه ویروس‌های

^۱. incitement

^۲. harassment

^۳. constitution

^۴. philosophy of information

^۵. Digital Ethics Center

^۶. Yale U University of Bologna niversity

^۷. University of Bologna

^۸. infosphere

^۹. availability

^{۱۰}. accessibility

^{۱۱}. accuracy

^{۱۲}. reliability

^{۱۳}. trustworthiness

^{۱۴}. e-inclusion

^{۱۵}. digital divide

^{۱۶}. privacy

^{۱۷}. confidentiality

^{۱۸}. digital vandalism

نرم‌افزاری)، امنیت، نظارت و کنترل (شامل مسائل مربوط به جنگ دیجیتال، تروریسم و جامعه نظارتی ویرانشهری^۱)، آزادی اندیشه، سانسور، فیلترینگ و کنترل محتوا، مالکیت فکری، کپی‌رایت، استفاده منصفانه^۲ و سرقت ادبی^۳ از دیگر مسائل اخلاقی‌ای هستند که نیازمند چاره‌اندیشی در فضای مجازی هستند. هرچه بیشتر به زندگی و کار در سپهر اطلاعات عادت می‌کنیم، راحت‌تر می‌توانیم مسائل اخلاقی جدیدی را که با آن‌ها مواجه‌ایم، کشف کنیم (فلوریدی، ۲۰۱۱a). برای حل این مسائل، باید اخلاق اطلاعاتی را ایجاد کنیم که بتواند با جهان جدید داده، اطلاعات، دانش و ارتباطات که فلوریدی آن را «سپهر اطلاعات» می‌نامد، تعامل و برای آن چاره‌اندیشی کند. از آنجا که چنین اخلاقی با محوریت یک زیست‌بوم اطلاعاتی، یعنی سپهر اطلاعات و باهدف تقویت زندگی «آنالیف» تدوین می‌شود، اخلاقی زیست‌محیطی^۴ متناسب با محیط اطلاعات به شمار می‌آید. این اخلاق اطلاعات باید بتواند چالش‌های اخلاقی جدید ناشی از سپهر اطلاعات را بر مبنای اصول بنیادین احترام به اطلاعات و حفاظت و ارزش‌گذاری آن حل کند.

در اخلاق اطلاعات زیست‌محیطی فلوریدی، مفهوم آنتروپی نقش اساسی دارد. این مفهوم در اصل برگرفته از قوانین ترمودینامیک است. قانون اول ترمودینامیک بیان می‌کند که انرژی نه به وجود می‌آید و نه از بین می‌رود، بلکه تنها از صورتی به صورت دیگر تبدیل می‌شود. قانون دوم ترمودینامیک می‌گوید که در هر تبدیل انرژی، مقداری از انرژی به‌صورت گرما از دست می‌رود و این منجر به افزایش آنتروپی یا بی‌نظمی می‌شود. می‌توان دو قانون ترمودینامیک را در این جمله خلاصه کرد: «کل انرژی موجود در گیتی ثابت است و کل آنتروپی مدام در حال افزایش است» (ریفکین و هوارد، ۱۳۷۴، ص ۵۱). به‌موجب قانون دوم ترمودینامیک، آنتروپی یک سیستم منزوی همیشه با گذشت زمان افزایش می‌یابد. به‌عبارت دیگر، سیستم‌ها به‌طور طبیعی تمایل دارند به سمت حالت‌های بی‌نظم‌تر حرکت کنند. بدین ترتیب آنتروپی به مفهومی زیست‌محیطی تبدیل می‌شود. طبق ایده آنتروپی، همه‌چیز در طبیعت به سمت فرسایش و تجزیه حرکت می‌کند؛ یک ساختمان با گذشت زمان فرسوده می‌شود، یک جنگل در آتش می‌سوزد و یک موجود زنده می‌میرد. همه این فرآیندها با افزایش آنتروپی همراه هستند. به تعبیر ریفکین و هوارد (۱۳۷۴) هر وقت که انرژی از صورتی به صورت دیگر تبدیل می‌شود ما با کم شدن مقداری از انرژی قابل استفاده برای انجام کاری در آینده مواجه می‌شویم. درواقع افزایش آنتروپی به معنای کاهش انرژی قابل استفاده است. در نتیجه، در یک سیستم، آنتروپی ملاکی برای فرسایش زیست‌محیطی است.

آنتروپی از حوزه ترمودینامیک، به حوزه اطلاع‌شناسی^۵ نیز راه یافته است. در اکوسیستم اطلاعاتی، آنتروپی حاکی از فرسایش اطلاعات است و از آنجا که اطلاعات در این اکوسیستم‌ها نقش اساسی را در نظم سیستم دارد، آنتروپی به معنای بی‌نظمی بیشتر در سیستم و فرسایش و نهایتاً کاهش و فقدان اطلاعات در آن سیستم است. هرچه آنتروپی بیشتر باشد، حضور اطلاعات در سیستم کمتر است. اطلاعات، آنتروپی منفی^۶ و آنتروپی، اطلاعات منفی^۷ است (حری، ۱۳۹۱؛ خندان، ۱۳۸۸). اگر حضور بیشتر اطلاعات و حضور کمتر آنتروپی در اکوسیستم را یک «ارزش» بدانیم، اطلاعات و آنتروپی دیگر اصطلاحاتی صرفاً فنی به شمار نخواهند آمد، بلکه واجد دلالت اخلاقی نیز خواهند بود. بر این مبنا، فلوریدی اصول «اخلاق در سپهر اطلاعات» را با هدف حمایت از اکوسیستم اطلاعاتی و با محوریت مفهوم آنتروپی، به شرح زیر برمی‌شمارد (فلوریدی، ۱۴۰۰، ص ۱۳۱):

۱. در سپهر اطلاعات نباید آنتروپی^۸ اطلاعاتی ایجاد شود؛

۲. در سپهر اطلاعات باید از آنتروپی اطلاعاتی جلوگیری شود؛

^۱. dystopian

^۲. fair use

^۳. piracy

^۴. environmental ethics

^۵. Rifkin and Howard

^۶. informatology

^۷. negentropy

^۸. neginformation

^۹. entropy

۳. آنتروپی اطلاعاتی باید از سپهر اطلاعات حذف شود؛

۴. اطلاعات باید از طریق گسترش، بهبود، غنی‌سازی و گشایش سپهر اطلاعات ترویج شود، یعنی از طریق تضمین کمیت، کیفیت، تنوع، امنیت، مالکیت، حریم خصوصی، تکرر و دسترسی به اطلاعات.

از دیدگاه فلوریدی، تنظیم‌گری فضای مجازی نیز باید با توجه به کاهش و حذف آنتروپی از سپهر اطلاعات باشد تا از این سپهر و ابژه‌های اطلاعاتی دخیل در آن مراقبت شود. آنچه در اخلاق زیست‌محیطی اطلاعات در درجه نخست اهمیت قرار دارد، خود سپهر اطلاعات و راستی و درستی آن است. به عبارت دیگر، ابژه‌های اطلاعاتی در فضای مجازی، واجد ارزش اخلاقی هستند و باید فضای مجازی را به گونه‌ای تنظیم‌گری کرد که ارزش اخلاقی آن‌ها حفظ شود و دچار خدشه نگردد. غایت تنظیم‌گری فضای مجازی باید به طور خاص «تضمین کمیت، کیفیت، تنوع، امنیت، مالکیت، حریم خصوصی، تکرر و دسترسی به اطلاعات» باشد، چراکه بسیاری از برنامه‌های کاربردی‌ای که در فضای مجازی مورد استفاده افراد قرار می‌گیرند، «به نیابت» از آن‌ها مشغول عمل هستند و در واقع، کاربران بخشی از اعمال و کنش‌های خود را به این برنامه‌ها «تفویض» کرده‌اند. از این‌رو لازم است به جای آن‌که فقط مدیریت رفتار کاربران محور تنظیم‌گری قرار گیرد، پاسخگو کردن تولیدکنندگان و طراحان برنامه‌های کاربردی فضای مجازی محور تنظیم‌گری باشد تا این برنامه‌ها «به نیابت از کاربران» عملکرد مطلوبی داشته باشند. در اینجا لازم است مذاقه بیشتری درباره مفهوم «نیابت» یا همان «پروکسی»^۱ صورت گیرد.

انسان به عنوان یک گونه جانوری نمادپرداز^۲، از نشانه‌ها برای تعامل با جهان استفاده می‌کند. نشانه وحدت دال^۳ و مدلول^۴ است که فرآیند دلالت‌گری را رقم می‌زند. بدون دلالت‌گری هیچ دریافت^۵، ارجاع^۶، یا معنایی وجود ندارد. ما همیشه از انواع مختلف دلالت‌گری بهره گرفته‌ایم تا با یکدیگر و با جهان تعامل داشته باشیم و به هر دو معنا بخشیم؛ اما نکته اینجاست که برنامه‌های کاربردی مورد استفاده در فضای مجازی که از ارکان مهم جوامع اطلاعاتی معاصر هستند، علاوه بر فرهنگ نشانه‌ها و دلالت‌گری، به فرهنگ نیابت‌ها و «جانشینی» نیز متکی‌اند. افراد در فضای مجازی، کارهایشان در فضای واقعی را به برنامه‌های کاربردی فضای مجازی محول می‌کنند تا به نیابت از آن‌ها انجام دهند؛ برای مثال تسویه حساب با هتل را به برنامه‌های کاربردی مسافرتی-گردشگری وامی‌گذارند و یا مسیریابی در خیابان‌های یک شهر ناآشنا را به برنامه‌های مسیریاب محول می‌کنند. در این برنامه‌ها، ضمن این‌که فرآیند دلالت‌گری وجود دارد و چیزی در مقام دال به چیزی دیگر در مقام مدلول دلالت دارد، فرآیند نیابت نیز در کار است و فضای مجازی از بسیاری جهات، نقش «نیاب» یا «وکیل» یا «جانشین» فرد را برای عمل در فضای واقعی پیدا کرده است (فلوریدی، ۲۰۱۵).

فلوریدی بین پروکسی در معنای واقعی کلمه و پروکسی تحلیل‌رفته^۷ تمایز می‌گذارد. در اینجا اصطلاح «تحلیل‌رفته» معنای ارزش‌گذارانه منفی ندارد، بلکه فلوریدی آن را در معنای ریاضیاتی به کار می‌برد که طبق آن، یک حالت تحلیل‌رفته^۸، حالتی حدی^۹ است که در آن، یک شیء ماهیت خود را تغییر می‌دهد تا به رده‌ای ساده‌تر تعلق یابد؛ برای مثال، نقطه، یک کره تحلیل‌رفته با حجم صفر است که وقتی شعاع کره به صفر می‌رسد ایجاد می‌شود. فلوریدی همین چارچوب مفهومی را برای تعریف پروکسی‌های تحلیل‌رفته به کار می‌برد. در نظر او، P پروکسی است برای R اگر و فقط اگر P هم بر R دلالت داشته باشد و هم بتواند به جای R عمل کند و جانشین آن باشد. او این نسبت دوجوهی را نسبت نیابت می‌نامد. اگر P با درجه صفر «جانشینی» برای R نسبت نیابت با R داشته باشد (یعنی پروکسی برای آن باشد)، آنگاه P یک پروکسی تحلیل‌رفته است که فقط بر R دلالت دارد، اما نمی‌تواند

¹. proxy

². symbolic species

³. signifier

⁴. signified

⁵. sense

⁶. reference

⁷. degenerate proxies

⁸. degenerate case

⁹. limiting case

از طرف R رفتار یا به جای آن عمل کند. این نوع پروکسی‌های تحلیل‌رفته همان «نشانه‌ها» هستند. از سوی دیگر، اگر P با درجهٔ صفر «دالت» به R، نسبت نیابت با R داشته باشد، آنگاه P نوع دیگری از پروکسی تحلیل‌رفته است که فقط از طرف R یا به جای آن عمل می‌کند، بدون این که به آن دالت و ارجاع داشته باشد. فلوریدی چنین پروکسی‌های تحلیل‌رفته‌ای را «جانشین»^۱ می‌خواند. به عبارت دیگر، پروکسی در معنای واقعی کلمه، در آن واحد هم نسبت دالت با مدلول‌اش دارد و هم نسبت جانشینی (فلوریدی، ۲۰۱۵).

خلط‌کردن پروکسی‌های واقعی با پروکسی‌های تحلیل‌رفته، می‌تواند تبعات نظری و عملی منفی‌ای داشته باشد. برای مثال، «جادو» مبتنی بر خلط‌کردن «نشانه» (پروکسی تحلیل‌رفته) با پروکسی واقعی است. در جادو، نشانه‌ها دارای قدرت جانشینی برای آنچه که صرفاً می‌توانند به آن دالت داشته باشند، دانسته می‌شوند و از این رو با آن‌ها به گونه‌ای رفتار می‌شود که گویی پروکسی واقعی هستند. در نتیجه، این توهم به وجود می‌آید که برای مثال کاری که فرد با تصویر یک شخص انجام می‌دهد، بر آن شخص تأثیر می‌گذارد و یا نفرین کردن شخص راهی برای آزار رساندن به اوست. از سوی دیگر، وقتی نسبت نیابتی دارای درجهٔ صفر دالت است، نوع دیگری از پروکسی تحلیل‌رفته داریم که پروکسی را به جانشین صرف تبدیل می‌کند. فلوریدی مثال قهوهٔ کاسنی^۲ را می‌آورد. قهوهٔ کاسنی جانشین و بدل قهوه است که حاوی کافئین نیست و برای شبیه‌سازی و جایگزینی قهوه استفاده می‌شود. قهوهٔ کاسنی نسبت نشانه‌شناختی دالت‌گرانه با قهوهٔ واقعی ندارد، آن‌طور که تصویر یا بوی قهوه نشانهٔ آن‌اند، بلکه با قهوه فقط نسبت «جانشینی» دارد، یعنی پروکسی تحلیل‌رفته برای قهوه است. عملاً می‌توان قهوهٔ کاسنی را به عنوان بدلی برای قهوهٔ واقعی نوشید، بدون این که نظراً حتی آگاه باشیم که چیز دیگری تحت عنوان «قهوه» وجود دارد که قهوهٔ کاسنی جایگزین آن است (فلوریدی، ۲۰۱۵).

بدین ترتیب، پروکسی‌ها از حیث پراگماتیک چیزی بیش از نشانه‌اند، زیرا دال‌هایی‌اند که جانشین مدلول نیز هستند و لذا می‌توان به جای تعامل با مدلول، با آن‌ها تعامل کرد. همچنین، آن‌ها از حیث معرفت‌شناختی چیزی بیش از جانشین‌اند، زیرا دال‌هایی‌اند که ضمن این که می‌توان با آن‌ها تعامل کرد، به مدلولی که جانشین آن می‌شوند نیز دالت دارند و لذا همچنان می‌توان تفاوت بین امر واقعی و امر بدلی را درک کرد. اگر نشانه‌های صرف را با پروکسی‌ها خلط کنیم، دچار توهماتی از سنخ جادو خواهیم شد و اگر جانشین‌های صرف را با پروکسی‌ها خلط کنیم، با نوعی «سطحی‌گرایی»^۳، به جای تعامل با اشیاء واقعی، با بدل‌های آن‌ها تعامل خواهیم داشت و این دقیقاً همان خطری است که انسان معاصر را که مقیم فضای مجازی است، تهدید می‌کند (فلوریدی، ۲۰۱۵). بنا به آنچه گفته شد، داشتن یک ساختار اطلاعاتی که برای ساختارهای اطلاعاتی دیگر هم وجه دالت داشته باشد هم وجه جانشینی، اساسی است (فلوریدی، ۲۰۱۵). طراحی چنین ساختارهایی، خود بخشی از تنظیم‌گری فضای مجازی بر مبنای فرهنگ پروکسی است. تنظیم‌گری مطلوب ایجاب می‌کند که به برنامه‌ها و پلتفرم‌هایی در فضای مجازی مجال رشد دهیم که به دور از توهم و سطحی‌گرایی، هم پیوند معرفت‌شناختی و معناشناختی ما با نشانه‌ها و معانی آن‌ها را تضمین می‌کنند و هم از حیث پراگماتیک، نتایج معقولی را در زندگی ما رقم می‌زنند. تنها با پروکسی‌های واقعی است که می‌توانیم تعامل سالم و نه توهمی یا بدلی، داشته باشیم. همچنین، در این تنظیم‌گری محوری با ذی‌نفعانی است که مسئولیت تولید برنامه‌های فضای مجازی را برعهده دارند. در واقع، لازم است یک تغییر پارادایمی^۴ در تنظیم‌گری فضای مجازی صورت گیرد تا به جای تمرکز صرف بر تنظیم‌گری رفتار کاربران، به تمرکز و توجه بیشتر بر ساختار و معماری فضای مجازی و نحوهٔ کدگذاری آن توسط طراحان، برنامه‌نویسان، فراهم‌آوردندگان خدمات اینترنتی و سایر بازیگرانی از این دست پردازیم.

فلوریدی در نظریهٔ فرهنگ پروکسی نشان می‌دهد که تبعات اخلاقی کاربرد برنامه‌های دیجیتال در فضای مجازی صرفاً ناشی از نحوهٔ رفتار کاربران این برنامه‌ها نیست، بلکه به ساختار درونی این برنامه‌ها نیز مربوط می‌شود. نحوهٔ طراحی، کدگذاری و تعبیهٔ

^۱. surrogate

^۲. chicory coffee

^۳. shallowism

^۴. paradigm shift

الگوریتم‌ها در این برنامه‌ها به آن‌ها سوگیری^۱هایی می‌دهد که می‌تواند آثار ناخواسته‌ای را بر نظر و عمل کاربران مترتب کند. برنامه‌ها، کدها و الگوریتم‌ها می‌توانند موضوعی را برای افکار عمومی مرئی یا نامرئی کنند، به آن ضریب بیشتر یا کمتری دهند، رتبه‌بندی^۲ بالاتر یا پایین‌تری در نتایج جستجو برای آن رقم بزنند، ایده‌های خاصی را هژمونیک یا تضعیف کنند، کاربران را به منبع تولید کلان‌داده برای شرکت‌های تجاری تبدیل کنند و غیره. به تعبیر دیگر، الگوریتم‌ها می‌توانند هم تسهیل‌گر باشند، هم سرکوب‌گر (نوبل^۳، ۱۴۰۰). در نتیجه تنظیم‌گری فضای مجازی باید علاوه بر تنظیم‌گری رفتار کاربران، بر تنظیم‌گری رفتار تولیدکنندگان برنامه‌ها، کدها و الگوریتم‌ها نیز تمرکز یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

فرهنگ پروکسی، فرهنگی جهانی است که نتیجه جهانی شدن فضای مجازی است. در نتیجه تنظیم‌گری مبتنی بر فرهنگ پروکسی، یک تنظیم‌گری چندلایه و چندبعدی است. قطعاً در این تنظیم‌گری به همکاری بخش‌های دولتی و خصوصی نیاز است. تنظیم‌گری چندلایه در بخش دولتی شامل تنظیم‌گری توسط نهادهای فرودولتی^۴، دولتی و فرادولتی^۵ است که در هر لایه ارتباطات فرامرزی دارند. تنظیم‌گری خصوصی شامل گروه‌های کسب‌وکار، سازمان‌های مردم‌نهاد و نظایر آن‌هاست (بور، ۱۳۹۷). با وجود این، طبق نظریه فرهنگ پروکسی، در تنظیم‌گری فضای مجازی صرفاً نمی‌توان به اقدامات نهادهای دولتی و خصوصی در مدیریت رفتار کاربران اکتفا کرد، بلکه لازم است نیروها و ساختارهای درونی خود فضای مجازی را محور کار قرار داد. در اینجا، دیدگاه فلوریدی با دیدگاه لارنس لسیگ^۶ قرابت پیدا می‌کند، چراکه لسیگ نیز مانند فلوریدی معتقد است که تنظیم‌گری فضای مجازی باید مبتنی بر ظرفیت‌های درونی و قواعد معماری و کدگذاری همین فضا انجام شود (لسیگ، ۲۰۰۶).

لسیگ چهار حالت تنظیم‌گری رفتار را از هم متمایز می‌کند: قوانین^۷، هنجارهای اجتماعی^۸، فشارهای بازار^۹ و معماری^{۱۰}. برای فهم بهتر کاربرد هر یک از این حالت‌ها در تنظیم‌گری فضای مجازی، مثالی از کاربردهای تنظیم‌گری رفتار در جهان فیزیکی می‌آوریم. مسئله کشیدن سیگار را در نظر بگیرید. یک حالت این است که رفتار سیگار کشیدن را از طریق تصویب و اجرای قوانین صریحی که کشیدن سیگار را در ساختمان‌های عمومی غیرقانونی اعلام می‌کنند، تنظیم کنیم. در حال حاضر در ایالات متحده آمریکا قوانینی هست که تولیدکنندگان سیگار را از تبلیغ سیگار در برنامه‌های تلویزیونی یا مجلاتی که مخاطب نوجوان دارند، منع می‌کند. در حالت دوم، هنجارهای اجتماعی نیز می‌توانند نقش تنظیم‌گری داشته باشند و مانع از کشیدن سیگار در ملاء عام شوند. برای مثال، صاحبان رستوران‌ها، تحت فشار اجتماعی مشتریان، می‌توانند بخش‌های مجزایی برای کشیدن سیگار در رستوران خود ایجاد کنند تا مضرات استنشاق دود سیگار دامن‌گیر همه مشتریان نشود، ولو این که قانون صریحی برای انجام این کار وجود نداشته باشد. در حالت سوم، انواع خاصی از فشارهای بازار می‌تواند بر رفتار سیگار کشیدن تأثیر بگذارد. برای مثال، سیگار را می‌توان در سطحی قیمت‌گذاری کرد که فقط افراد پولدار توان خرید آن را داشته باشند؛ و نهایتاً در حالت چهارم، مغازه‌داران می‌توانند با استفاده از استراتژی‌های مختلف که شامل محدودیت‌های فیزیکی است، نوعی «معماری کنترل» را بر سیگار اعمال کنند. برای مثال، سیگارهای قابل فروش در فروشگاه‌های مواد غذایی می‌توانند پشت درهای قفل‌شده قرار گیرند و سیاست فروش سیگار در این فروشگاه‌ها می‌تواند باعث شود که معاملات مشتریان محدود شود؛ یعنی، این روش می‌تواند به یک صندوقدار نیاز داشته باشد که به‌طور موقت معامله را به حال تعلیق درآورد تا مدیر فروشگاه را پیدا کنید و مجوز مناسب و کلید مورد نیاز برای باز کردن در قفل‌شده

¹. bias

². ranking

³. Noble

⁴. sub-state

⁵. supra-state

⁶. Lawrence Lessig

⁷. laws

⁸. social norms

⁹. market pressures

¹⁰. architecture

برای برداشتن سیگارها را دریافت کنید. این شکل از «معماری» را با شکلی مقایسه کنید که در آن، سیگار در دستگاه‌های فروش خودکار قرار دارد که به راحتی برای همه، از جمله خردسالان، قابل دسترس است. لسیگ تأکید دارد که «تنظیم‌گری از طریق معماری» را می‌توان به بهترین نحو در فضای مجازی پیاده کرد (تاوانی، ۲۰۰۷).

در فضای جغرافیایی، معماری حالتی فیزیکی دارد، حال آن‌که در فضای مجازی، معماری جای خود را به «کد» می‌دهد. در نظر لسیگ، «کد» عبارت از برنامه‌ها، دستگاه‌ها، پروتکل‌ها و مجموع نرم‌افزار و سخت‌افزاری است که فضای مجازی را تشکیل می‌دهد. این «کد» مانند معماری فیزیکی در فضای واقعی، شرایط ورود به و خروج از فضای مجازی را تعیین می‌کند. هم معماری و هم کد، وجهی «جبری»^۱ دارند، بدین معنا که «انتخابی»^۲ نیستند. ما انتخاب نمی‌کنیم از ساختارهایی که معماری ایجاد می‌کند اطاعت کنیم و به نوعی تابع این ساختارها هستیم. به عقیده لسیگ، همان‌طور که ما تابع معماری فضای واقعی هستیم، زندگی در فضای مجازی نیز «تحت سلطه کد» است. برای مثال، همان‌طور که در فیزیکی می‌تواند شما را از ورود به یک ساختمان فیزیکی منع کند، الزام به وارد کردن رمز عبور^۳ نیز می‌تواند از ورود شما به یک وب‌سایت ممانعت کند. نمونه دیگر، استفاده از کد برای محدود کردن دسترسی به وب‌سایت‌های خاص با الزام کاربران به پذیرش کوکی‌ها^۴ در صورت تمایل به بازدید از آن سایت‌ها است. به نظر لسیگ کد هم وجه سلبی دارد، هم وجه ایجابی و می‌تواند به گونه‌ای نوشته شود که دسترسی یا انتقال اطلاعات در فضای مجازی را تسهیل یا ممنوع کند (تاوانی، ۲۰۰۷).

کدهای تسهیل‌گر لسیگ، همان پروکسی‌های واقعی و غیرتحلیل‌رفته فلوریدی هستند که باعث می‌شوند در فضای مجازی برنامه‌هایی به وجود آیند که می‌توانند نقش مثبتی در تجربه کاربری افراد ایفا کنند؛ یعنی به آن‌ها امکان دهند که در فضای مجازی هم معنای پدیده‌ها را دریابند و پدیده‌ها برایشان به امر بدلی یا به تعبیر بودریار^۵ (۱۳۹۷) به یک وانموده^۶ صرف تبدیل نشود و هم بتوانند بهره عملی مناسب و واقع‌بینانه و به دور از توهّم از برنامه‌ها ببرند، بی‌آنکه درباره توانایی‌های کارکردی این برنامه‌ها دچار مبالغه شوند و یا بیش از حد به قابلیت‌های آن‌ها اعتماد کنند. همان‌طور که کاپورو^۷ (۱۴۰۰) می‌گوید مقداری حزم و دوراندیشی در اعتماد به برنامه‌های کاربردی فضای مجازی، برای تعامل سالم با این برنامه‌ها لازم است. تنظیم‌گری فضای مجازی، باید این حزم و دوراندیشی را به درون خود برنامه‌ها، پلتفرم‌ها و صفحات فضای مجازی ببرد، نه این‌که صرفاً به اعمال محدودیت بر رفتار کاربر معطوف باشد.

گذر از فرهنگ نشانه‌ها به فرهنگ پروکسی در جوامع اطلاعاتی بالغ، مستلزم بازنگری در مبانی تنظیم‌گری فضای مجازی است. در این چارچوب، پروکسی نه صرفاً دالی نمادین، بلکه سیستمی است که هم‌زمان واجد دو ویژگی «دالت‌گری» و «جانشینی» است. این نسبت دوجبهی به این معناست که کنشگران فضای مجازی به جای تعامل مستقیم با مدلول یا واقعیت فیزیکی، با نماینده‌ای تعامل می‌کند که هم به آن واقعیت ارجاع دارد و هم عملاً به جای آن عمل می‌کند. بر این اساس، تنظیم‌گری دیگر نمی‌تواند صرفاً بر مدیریت نمادها یا جریان اطلاع‌رسانی تمرکز کند، بلکه باید بر مدیریت اعمال نیابتی متمرکز شود. از آنجاکه در محیط آنالایف، تمایز میان امر آنالاین و آفلاین برداشته شده و داده‌ها ماهیت هستی‌شناختی مشترکی با واقعیت‌های مورد دالت خود یافته‌اند، نظارت بر صحت عملکرد این پروکسی‌ها در مقام جانشین، اولویت می‌یابد. اگر پروکسی‌ها نتوانند به درستی از طرف منبع اصلی عمل کنند یا پیوند دالت‌گرانه خود را با واقعیت از دست بدهند، سیستم تنظیم‌گری با پدیده پروکسی‌های تحلیل‌رفته مواجه می‌شود که یا صرفاً نشانه‌اند و قدرت اجرایی ندارند، یا صرفاً جانشین‌اند و پیوند معرفت‌شناختی کاربر با واقعیت را قطع می‌کنند.

^۱. determining

^۲. optional

^۳. password

^۴. cookies

^۵. Baudrillard

^۶. simulacrum

^۷. Capurro

یکی از دلالت‌های جدی این نظریه در حوزه تنظیم‌گری، پیشگیری از شکل‌گیری فرهنگ بدلی است. در این وضعیت، پروکسی‌ها به جای آن که پلی برای دسترسی به تجارب دشوار باشند، به جانشین‌هایی تبدیل می‌شوند که واقعیت اصلی را پنهان و دسترسی به آن را ناممکن می‌کنند. سیاست‌گذاران فضای مجازی موظف‌اند سازوکارهایی طراحی کنند که مانع از استحاله پروکسی‌های تقویت‌کننده به جانشین‌های سطحی شوند. برای مثال، سیستم‌های رتبه‌بندی یا الگوریتم‌های پیشنهادگر که به عنوان پروکسی برای کیفیت کالا یا خدمات عمل می‌کنند، اگر شفافیت دلالتی خود را از دست بدهند، کاربر را در محیطی از دال‌های خودارجاع محصور می‌کنند که هیچ پیوندی با واقعیت کیفی مدلول ندارند. از این رو، تنظیم‌گری باید بر حفظ پیوند اصیل میان پروکسی و واقعیت تأکید ورزد تا از سقوط جامعه به سمت سطحی‌گرایی جلوگیری شود. این امر مستلزم تدوین استانداردهایی برای طراحی پروکسی‌هاست تا اطمینان حاصل شود که این میانجی‌ها به جای تقلیل تجربه انسانی، آن را تقویت می‌کنند.

علاوه بر این، رشد تصاعدی حجم داده‌ها در سپهر اطلاعات، اتکا به پروکسی‌ها را به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای طی طریق در فضای اطلاعاتی تبدیل کرده است. در این محیط، تنظیم‌گری باید فراتر از رویکردهای سنتی کنترل محتوا حرکت کند و به سمت پروکسی‌شناسی و مدیریت راهبردهای سیگنال‌دهی برود. چالش اصلی در اینجا، توزیع مسئولیت و پاسخگویی است. از آنجا که پروکسی‌ها به جای انسان‌ها یا نهادها عمل می‌کنند، تعیین مرجع مسئول برای اقدامات نیابتی اهمیت حیاتی دارد. حاکمیت فضای مجازی باید مشخص کند که چه کسی مسئولیت صحت و سلامت تعاملاتی را که توسط این پروکسی‌ها میانجی‌گری می‌شود، بر عهده دارد. یادگیری تعامل سالم با این موجودات دیجیتال و اعمال کنترل بر نهادهایی که مدیریت این پروکسی‌ها را در دست دارند، از وظایف کلیدی در مسیر بلوغ جوامع اطلاعاتی است تا از گذر به باورهای جادویی و خلط نشانه‌ها با واقعیت‌های عملی پرهیز شود. در نهایت، هدف تنظیم‌گری در فرهنگ پروکسی، تضمین این نکته است که ساختارهای اطلاعاتی میانجی، به جای ایجاد فاصله با واقعیت، به عنوان ابزارهای توانمندسازی برای شکوفایی انسانی عمل کنند.

ملاحظات اخلاقی

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده است و این موضوع مورد تأیید اوست.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- آزاد، علی‌رضا (۱۴۰۰). فهم فهم: آشنایی با هرمنوتیک فلسفی گادامر. مشهد: تگ.
- آرلاندو، جان (۱۴۰۰). نواقص اخلاق اطلاعات. در رافائل کاپورو و دیگران، *اخلاق اطلاعات و فضای مجازی* (محمد خندان، مترجم) (ص ۱۷۰-۱۸۵). تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی؛ سورة مهر.
- الدرد، مایکل (۱۴۰۲). پرسش از تکنولوژی دیجیتال. در مایکل الدرد و دیگران، *پدیدارشناسی تکنولوژی‌های دیجیتال* (محمد خندان، مترجم) (ص ۲۹-۸۰). تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی.
- بودریار، ژان (۱۳۹۷). *وانمودها و وانمود (پیروز ایزدی، مترجم)*. تهران: ثالث (نشر اثر اصلی ۱۹۸۱).
- بدیع، برتران و بیرن‌بوم، پی‌یر (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی دولت* (احمد نقیب‌زاده، مترجم). تهران: قومس (نشر اثر اصلی ۱۹۸۲).
- بور، مارک (۱۳۹۷). *حکمرانی: مقدمه‌ای بسیار کوتاه* (عرفان مصلح و زهره کریم‌میان، مترجمان). تهران: کرگدن (نشر اثر اصلی ۲۰۱۲).
- پالمر، ریچارد ا. (۱۳۹۶). *علم هرمنوتیک* (محمدسعید حنایی کاشانی، مترجم). تهران: هرمس (نشر اثر اصلی ۱۹۶۸).
- پلامناتس، جان (۱۳۷۱). کاربرد نظریه سیاسی. در آنتونی کوئینتن (ویراستار)، *فلسفه سیاسی* (مرتضی اسعدی، مترجم) (ص ۴۳-۶۵). تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی (نشر اثر اصلی ۱۹۸۲).
- حری، عباس (۱۳۹۱). *مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی*. تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.
- حسینی، حسین (۱۴۰۰). *پلتفرم‌های برخط: مسائل حکمرانی و اقتصاد اشتراک‌گذاری*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- حسینی، محمدرضا (۱۴۰۲). الگوهای مقررات‌گذاری در فضای سایبر: ارائه چارچوب جامع تنظیم‌گری برای محیط ملی. *مطالعات حقوق عمومی*، ۵۳ (۳): ۱۲۱۳-۱۲۳۹. <https://doi.org/10.22059/jpls.2023.344418.3102>
- خندان، محمد (۱۳۸۸). *فلسفه اطلاعات در نظر لویچانو فلوریدی و رافائل کاپورو*. تهران: چاپار؛ نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.
- ریفکین، جرمی و هوارد، تد (۱۳۷۴). *جهان در سراسیمی سقوط* (محمود بهزاد، مترجم). تهران: سروش.
- زیمرمن، ینس (۱۴۰۰). *هرمنوتیک: درآمدی بسیار کوتاه* (ابراهیم فتوت، مترجم). تهران: کتاب کوله‌پشتی (نشر اثر اصلی ۲۰۱۵).
- ژکس (۲۵۳۵). *فلسفه اخلاق (حکمت عملی)* (ابوالقاسم پورحسینی، مترجم). تهران: امیرکبیر.
- سپه‌وند، عزت‌الله (۱۳۹۱). *هرمنوتیک، ادبیات، گفتگو با متن*. تهران: علم.
- سرنیچک، نیک (۱۳۹۹). *سرمایه‌داری پلتفرمی: چگونه سرمایه‌داری جدید خود را با پلتفرم‌ها، استارت‌آپ‌ها و اقتصاد دیجیتال بازتولید می‌کند* (مجید سلیمانی ساسانی، مترجم). تهران: امیرکبیر.
- فلوریدی، لویچانو (۱۴۰۰). *اخلاق در سپهر اطلاعات*. در رافائل کاپورو و دیگران، *اخلاق اطلاعات و فضای مجازی* (محمد خندان، مترجم) (ص ۱۲۶-۱۳۳). تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی؛ سورة مهر.
- فوکس، کریستین (۱۴۰۱). *بارخوانی مارکس در عصر سرمایه‌داری دیجیتال* (سهند ستاری، مترجم). تهران: نشر مرکز.
- قاجار قیونلو، سیامک (۱۳۹۱). *مقدمه حقوق سایبر: درآمدی بر جامعه‌شناسی حقوق توسعه و پیش‌نیازهای قانون‌نویسی در فضای سایبر*. تهران: نشر میزان.

- کاپورو، رافائل (۱۴۰۰). هرگز داده‌های واقعی‌ات را وارد نکن! در رافائل کاپورو و دیگران، *اخلاق اطلاعات و فضای مجازی* (محمد خندان، مترجم) (ص ۷۴-۸۳). تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی؛ سورۀ مهر.
- لوین‌برگر، موریتس (۱۳۹۷). خیر و شر - نسبت به اخلاق در سیاست. در مرکز علم اخلاق و پایداری (ویراستار)، *چالش‌هایی برای سیاست و علم/اخلاق/اخلاق - ترور - جهانی‌شدن - دموکراسی* (محبوبه شمشادیان، مترجم) (ص ۲۳-۳۸). تهران: گستره.
- ماکیاوللی، نیکولو (۱۳۸۹). *شهریار* (احمد زرکش، مترجم). تهران: پژواک.
- ملک‌محمدی، حمیدرضا (۱۳۹۶). *مبانی و اصول سیاست‌گذاری عمومی*. تهران: سمت.
- نوبل، صفیه (۱۴۰۰). *الگوریتم‌های سرکوبگر* (محمد نصیری، مترجم). تهران: صاد (نشر اثر اصلی ۲۰۱۸).
- نویمان، فرانتس (۱۳۷۳). *آزادی و قدرت و قانون* (عزت‌الله فولادوند، مترجم). تهران: خوارزمی (نشر اثر اصلی ۱۹۵۷).
- نیلون، جفری و سرلزژیرو، سوزان (۱۳۹۶). *جعبه/بزار نظریه: مفاهیم اساسی در علوم انسانی، علوم اجتماعی و هنر* (عباس لطفی‌زاده، مرتضی خوش‌آمدی، مترجمان). تهران: ققنوس (نشر اثر اصلی ۲۰۱۱).
- واعظی، احمد (۱۳۸۰). *درآمدی بر هرمنوتیک*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی.
- هیر، آر. ام. (۱۳۹۷). *کاربردهای فلسفه اخلاق* (کوروش الماسی، مترجم). تهران: ماهریس (نشر اثر اصلی ۱۹۷۲).

References

- Azad, A. (2021). *Understanding Understanding: An Introduction to Gadamer's Philosophical Hermeneutics*. Mashhad: Tag. (in Persian)
- Badie, B. and Birnbaum, P. (2013). *The Sociology of the State* (A. Naghibzadeh, Trans.). Tehran: Qomes (Original work published 1982). (in Persian)
- Baudrillard, J. (2018). *Simulacra and Simulation* (P. Izadi, Trans.). Tehran: Salees. (Original work published 1981). (in Persian)
- Bevir, M. (2018). *Governance: A Very Short Introduction* (E. Mosleh & Z. Karim-Mian, Trans.). Tehran: Kargadan (Original work published 2012). (in Persian)
- Capurro, R. (2021). Never enter your real data!. In Rafael Capurro et al., *Information Ethics and Cyberspace* (M. Khandan, Trans.) (pp. 74–83). Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art; Sooreh Mehr. (in Persian).
- Eldred, M. (2023). The question concerning digital technology. In Michael Eldred et al., *Phenomenology of Digital Technologies* (M. Khandan, Trans.) (pp. 29–80). Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art. (in Persian)
- Floridi, L. (2011a). The New Ethical Responsibilities of Internet Service Providers. *Philosophy & Technology*, 24: 369–370. <https://doi.org/10.1007/s13347-011-0055-2>
- Floridi, L. (2011b). *The Philosophy of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2013). *The Ethics of Information*. Oxford: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2015). A Proxy Culture. *Philosophy & Technology*, 28: 487–490. <https://doi.org/10.1007/s13347-015-0209-8>
- Floridi, L. (2019). *The Logic of Information: A Theory of Philosophy as Conceptual Design*. Oxford: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2021). Ethics in the infosphere. In Rafael Capurro et al., *Information Ethics and Cyberspace* (M. Khandan, Trans.) (pp. 126–133). Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art; Sooreh Mehr. (in Persian).
- Fuchs, C. (2022). *Reading Marx in the Information Age: A Media and Communication Studies Perspective on "Capital Volume I"* (S. Sattari, Trans.). Tehran: Nashr-e-Markaz. (in Persian).
- Hare, R. M. (2018). *Applications of Moral Philosophy* (K. Almasi, Trans.). Tehran: Mahris (Original work published 1972). (in Persian).
- Hasani, H. (2021). *Online Platforms: Issues of Governance and the Sharing Economy*. Tehran: Institute for Culture, Art and Communications. (in Persian).
- Hassan, R. and Sutherland, T. (2017). *Philosophy of Media*. New York: Routledge.
- Horri, A. (2012). *A Review of Information and Information Science*. Tehran: Iran Public Libraries Foundation. (in Persian).
- Hosseini, M. R. (2023). Regulatory Models for the Cyberspace: Providing a Comprehensive Framework of Regulation for the National Environment. *Public Law Studies Quarterly*, 53(3), 1213–1239. <https://doi.org/10.22059/jplsq.2023.344418.3102>. (in Persian).
- Jacques, J. (1976). *The Ethics (Practical Philosophy)* (A. Pourhosseini, Trans.). Tehran: Amirkabir. (in Persian).
- Khandan, M. (2009). *Philosophy of Information in the Views of Luciano Floridi and Rafael Capurro*. Tehran: Chapar; Iran Public Libraries Foundation. (in Persian).

- Lessig, L. (2006). *Code and Other Laws of Cyberspace*. New York: Basic Books.
- Leuenberger, M. (2018). Good and Evil- In Relation to Ethics in Politics. In Center for Ethics and Sustainability (Ed.), *Challenges for Politics and Ethics: Ethics- Terror- Globalization- Democracy* (M. Shamshadian, Trans.) (pp. 23–38). Tehran: Gostareh. (in Persian).
- Machiavelli, N. (2010). *The Prince* (A. Zarkesh, Trans.). Tehran: Pejvak. (in Persian).
- Malek-Mohammadi, H. (2017). *Foundations and Principles of Public Policy*. Tehran: SAMT. (in Persian).
- Nealon, J. and Giroux, S. S. (2017). *The Theory Toolbox: Critical Concepts for the Humanities, Arts, and Social Sciences* (A. Lotfizadeh & M. Khoshamadi, Trans.). Tehran: Qoqnoos (Original work published 2011). (in Persian).
- Neumann, F. (1994). *The Democratic and the Authoritarian State: Essays in Political and Legal Theory* (E. Fouladvand, Trans.). Tehran: Kharazmi (Original work published 1957). (in Persian).
- Noble, S. U. (2021). *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism* (M. Nasiri, Trans.). Tehran: Sad (Original work published 2018). (in Persian).
- Orlando, J. (2021). The failure of information ethics. In Rafael Capurro et al., *Information Ethics and Cyberspace* (M. Khandan, Trans.) (pp. 170–185). Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art; Sooreh Mehr. (in Persian)
- Palmer, R. E. (2017). *Hermeneutics: Interpretation Theory in Schleiermacher, Dilthey, Heidegger, and Gadamer* (M. S. Hanaei Kashani, Trans.). Tehran: Hermes (Original work published 1968). (in Persian).
- Plamenatz, J. (1992). The use of political theory. In Anthony Quinton (Ed.), *Political Philosophy* (M. Asadi, Trans.) (pp. 43–65). Tehran: Alhoda International Publications (Original work published 1982). (in Persian).
- Post, D. G. (1995). Anarchy, State and the Internet. *Journal of Online Law*, Article 3, Retrieved October 8, 2023, from: <https://ssrn.com/abstract=943456>.
- Qajar Qionloo, S. (2012). *An Introduction to Cyber Law: Introduction Law and Development & Prerequisites to Enact Cyber Laws*. Tehran: Mizan. (in Persian).
- Rifkin, J. and Howard, T. (1995). *Entropy: A New World View* (M. Behzad, Trans.). Tehran: Soroush. (in Persian).
- Sepahvand, E. (2012). *Hermeneutics, Literature, Dialogue with the Text*. Tehran: Elm. (in Persian).
- Srnicsek, N. (2020). *Platform Capitalism* (M. Soleimani Sasani, Trans.). Tehran: Amirkabir. (in Persian).
- Tavani, H. T. (2007). Regulating cyberspace: concepts and controversies. *Library Hi Tech*, 25 (1): 37–46. <https://doi.org/10.1108/07378830710735849>
- Vaezi, A. (2001). *An Introduction to Hermeneutics*. Tehran: Research Institute of Islamic Culture and Art. (in Persian).
- Zimmermann, J. (2021). *Hermeneutics: A Very Short Introduction* (E. Fotovat, Trans.). Tehran: Ketab-e Kooleposhti (Original work published 2015). (in Persian).